

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล

สิทธิส่วนบุคคลมีแนวคิดตามกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งที่รัฐต่างๆควรให้การรับรองและคุ้มครอง ดังนั้นผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล เพื่อแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล

2.1 แนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล

แนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลมีวิวัฒนาการตั้งแต่สมัยกรีก สมัยโรมัน สมัยกลางและสมัยฟื้นฟู และสมัยใหม่ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาวิจัยถึงจุดกำเนิดของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล ดังนี้

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล

สิทธิส่วนบุคคลเป็นแนวคิดปัจเจกชนนิยม (individualism) ที่มีรากฐานทางความคิดมาจากพวงกลโตอิก (stoic) เชื่อว่ามนุษย์อยู่ในสภาวะธรรมชาติสมบูรณ์นั้นจะดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล เนื่องจากในโลกนี้เป็นระบบที่มีระเบียบใหญ่ทั้งจักรวาล ในจักรวาลมีแก่นสาระสำคัญอย่างหนึ่งคือ "เหตุผล" อันเป็นระบบสากล และเป็นพื้นฐานของกฎเกณฑ์ที่ธรรมชาติควบคุมอยู่ มนุษย์ก็อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของจักรวาล¹ ดังนั้นการดำรงชีวิตของมนุษย์จะต้องสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เพราะมีความเชื่อว่ามนุษย์ในภาวะธรรมชาตินั้นสมบูรณ์เป็นอุดมคติที่สูงส่ง มนุษย์บรรลุภาวะธรรมชาติได้จะต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล ความมีเหตุผลจะทำให้มนุษย์รู้จักแยกแยะ

---

¹ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร: โครงการประกอบการตำราและเอกสารคำสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 121-122.

ได้ว่าสิ่งใดเป็นความดีหรือความชั่ว สิ่งใดถูกหรือผิด แก่นแท้ของความเป็นมนุษย์อยู่ที่ “ความสามารถในการใช้เหตุผล”² เชื่อชาติและเผ่าพันธุ์มิได้จำกัดความมีเหตุผลของมนุษย์แต่อย่างใด แม้ว่าสภาวะตามธรรมชาติจะก่อให้เกิดความไม่สะดวกสบายแก่มนุษย์ก็ตาม ถ้าสิ่งใดถูกต้องถึงแม้ว่ามนุษย์จะต้องทนทุกข์ทรมานกับการปฏิบัติตามสภาวะธรรมชาติและเป็นสิ่งถูกต้อง มนุษย์ก็ต้องทำ เพราะมนุษย์มิได้เกิดมาเพื่อแสวงหาความสุข แต่มนุษย์ต้องปฏิบัติทุกสิ่งให้สอดคล้องกับสภาวะธรรมชาติ เหตุผลและความดี จึงทำให้เกิดหลักพื้นฐานของกฎหมายธรรมชาติและความยุติธรรมขึ้น

เหตุผลที่อยู่แวดล้อมตัวมนุษย์นั้นเป็นสภาวะธรรมชาติของจักรวาล มนุษย์ในฐานะที่เป็นปัจเจกชนคนหนึ่ง จึงมีสิทธิตามธรรมชาติ (natural right) ซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัวที่มนุษย์ไม่สามารถจำหน่าย จ่ายโอน ยกเลิกเพิกถอนไม่ว่ากรณีใดๆ ได้ แนวคิดทางกฎหมายว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคลนี้จึงเป็นสิทธิตามธรรมชาติเกิดขึ้นพร้อมกับสภาพบุคคล เช่น ในสมัยกรีกและสมัยโรมันจะใช้สิทธิส่วนบุคคลกล่าวอ้างเพื่อเป็นข้อเรียกร้องต่อผู้มีอำนาจในการปกครอง ดังนั้น การกล่าวอ้างสิทธิส่วนบุคคลมาจากแนวคิดตามธรรมชาติ จึงเป็นการเน้นให้เห็นว่าอำนาจอันชอบธรรมของมนุษย์ที่มนุษย์ทุกคนควรมี เป็นเหตุผลที่สอดคล้องกับสภาวะธรรมชาติ เมื่อกกล่าวถึง “สิทธิตามธรรมชาติ” ย่อมหมายความว่าถึงสิทธิต่างๆ มาจากธรรมชาติ ฉะนั้น เมื่อมนุษย์มีสิทธิอันมีธรรมชาติเป็นแหล่งที่มาซึ่งสิทธินั้น สิทธินั้นย่อมเป็นส่วนสำคัญแห่งชีวิตมนุษย์ที่ได้รับการรับรอง

ดังนั้น ที่มาของแนวคิดทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลนั้นสามารถพิจารณาได้ว่าปัจเจกชนแต่ละคนมีความตระหนักในความถูกต้อง ความดี ความมีเหตุผล และความเหมาะสมของสิทธิตามธรรมชาติที่ปัจเจกชนได้รับมาตั้งแต่กำเนิด โดยศึกษาวิจัยจากแนวคิดทางกฎหมายของนักปราชญ์ตั้งแต่สมัยกรีกที่สนับสนุนความคิดของพวกสโตอิก (stoic) ดังนี้

---

²อุระ หวังอ้อมกลาง, “สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ: ความเป็นจริงและในทางปฏิบัติ”, ในรวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาลยุติธรรม ชุดที่ 3: ศาลรัฐธรรมนูญกับการพัฒนาประชาธิปไตยในระบบนิติรัฐ, สำนักงานศาลยุติธรรม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เพรส จำกัด, 2547), หน้า 474.

(1) สมัยกรีก

โสกราตีส (Socrates) มีความเห็นที่ว่า ความรู้มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิด มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมความรู้ในจิตใจของเรา ถ้ามนุษย์ใช้ปัญญาคิดตามหลักเหตุผล มนุษย์ก็สามารถประจักษ์ในความเป็นจริงได้ด้วยตัวเอง (know themselves) โดยวางรากฐานของศีลธรรมอยู่ที่ธรรมชาติของมนุษย์ (human nature) หรือพื้นฐานจิตใจของมนุษย์นั่นเอง³

เพลโต (Plato) มีความเห็นว่าเป็นรูปธรรม (empire) คือ ร่างกาย และส่วนที่เป็นนามธรรม (idea) คือ วิญญาณหรือจิตของมนุษย์ ซึ่งกฎหมายบัญญัติขึ้น (positive law) เพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ซึ่งมีลักษณะหยาบเกินกว่าที่จะนำมาใช้บังคับกับมนุษย์ที่มีความซับซ้อนได้ ดังนั้นจึงมีเพียงกฎหมายธรรมชาติที่มีลักษณะเป็นศีลธรรมของมนุษย์ที่มนุษย์สามารถได้เองมาสนับสนุนแนวคิดในเรื่อง "สิทธิส่วนบุคคล" ที่ว่ามนุษย์มีจิตสำนึกที่รู้ว่าตน "มีสิทธิ" ในส่วนของตนแค่ไหน เพียงไร อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์นั่นเอง⁴

อริสโตเติล (Aristotle) เป็นศิษย์ของเพลโตและได้รับแนวคิดตามแบบของเพลโต และมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ต้องมีกฎหมายเป็นเครื่องกำหนดความยุติธรรมที่มีอยู่โดยธรรมชาตินั้น แต่อย่างไรก็ตาม มนุษย์ยังต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของความต้องการอย่างสัตว์อื่นๆ คือ กิน ถ่าย หลับนอนและสืบพันธุ์ เรียกว่า มนุษย์มีส่วนที่เป็นธรรมชาติ (part of nature) แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์มีลักษณะพิเศษที่เรียกได้ว่าเป็นนายเหนือธรรมชาติ (master of nature) เพราะมนุษย์มีเหตุผล มีสติปัญญา เหตุผลของมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติที่เป็นกฎหมาย ซึ่งธรรมชาติได้ให้ความสามารถในการใช้เหตุผลแก่มนุษย์ ลักษณะข้อนี้ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่นๆ⁵ เนื่องด้วยความมีเหตุผลที่เป็นคุณสมบัติพิเศษในความเป็นมนุษย์นี้ทำให้มนุษย์ระลึกได้

³ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, หน้า 104.

⁴พินิจ รัตนกุล, เพลโตและปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514), หน้า XLVII.

⁵พนัส ทศนียานนท์, "สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของชนชาวไทย", วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 3 (2524), หน้า 431-433.

ว่าตนมีขอบเขตในการกระทำเพียงไรในสิทธิตามธรรมชาตินี้ จึงกล่าวได้ว่าลักษณะตามธรรมชาติของมนุษย์นั้นได้ใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต จึงทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์อื่น

ในขณะที่เดียวกันอริสโตเติล (Aristotle) มีความเห็นว่า มนุษย์มีความต้องการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม (social being) มนุษย์จะมีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติของตัวได้มากที่สุดก็ต่อเมื่อเมื่อมนุษย์ได้มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นการดำเนินชีวิตที่ต้องเป็นไปตามหลักเหตุผล เหตุนี้เองที่ทำให้การมีชีวิตร่วมกันของมนุษย์มีความสมบูรณ์ได้มากที่สุด การปกครองด้วยเหตุผลนั้นคือการปกครองโดยกฎหมายเป็นใหญ่ (the rule of law) เพราะกฎหมายก็คือเหตุผลที่ปราศจากกิเลส ย่อมเป็นการปกครองที่ดีกว่าการปกครองโดยมนุษย์ซึ่งอย่างไรเสียก็ยังมีธรรมชาติของสัตว์รวมอยู่ด้วย⁶

(2) สมัยโรมัน

เมื่อสมัยกรีกเสื่อมความรุ่งเรืองลง โรมันได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาแทน นักปราชญ์ชาวโรมันได้รับเอาแนวคิดในเรื่องสิทธิตามธรรมชาติ (natural right) มาจากสมัยกรีกและได้พัฒนาแนวคิดเรื่อง "กฎหมายธรรมชาติ" (natural law) เพื่อรับรองสิทธิตามธรรมชาติที่มีอยู่ให้เป็นกฎหมายที่สามารถใช้ได้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ดังที่ปรากฏในความเห็นของนักปราชญ์คนสำคัญของสมัยโรมันคือ ซีเซโร

ซีเซโร (Cicero) เชื่อในหลักกฎหมายตามธรรมชาติที่รองรับสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งหมายความรวมถึง "สิทธิส่วนบุคคล" ไว้อย่างชัดเจนและรัดกุม ดังนี้

"...True Law is right reason, harmonious with nature, diffuses among all constant eternal. A law which calls to duty by its command and restraints from evil by its prohibition....It is a sacred obligation not to legislate in contradiction to this law. Nor may it be derogated nor abrogated. Indeed by neither the senate nor the people can we be released from this law. Nor does it require any buy oneself to be its expositer or interpreter, nor it is one law at Rome and another at Athena one now and another at a time, but on eternal and unchangeable, binding all nations through all time..."

⁶ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, หน้า 118.

“กฎหมายที่แท้จริง คือเหตุผลที่ถูกต้อง สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติแพร่กระจายไปทุกแห่งหนอยู่ตลอดเวลา กฎหมายที่ก่อให้เกิดภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติโดยคำบัญชาและข้อห้ามไม่ให้กระทำชั่ว เป็นภาระหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ที่จะต้องไม่บัญญัติกฎหมายใดขัดแย้งกับกฎหมายนี้ จึงไม่อาจยกเลิกหรือไม่ทำให้กฎหมายนี้เสื่อมถอย กฎหมายนี้ไม่เป็นแบบหนึ่งที่กรุงโรมและเป็นอีกแบบหนึ่งที่กรุงเอเธนส์ เป็นแบบหนึ่งในปัจจุบัน แต่เป็นอีกแบบหนึ่งในเวลาต่อมาจะต้องเป็นกฎหมายเดียวกันและไม่อาจเปลี่ยนแปลงให้ผูกพันกับทุกชาติตลอดไป”⁷

จากคำกล่าวของซีเซโรเป็นการยืนยันว่ากฎหมายเป็นเรื่องของเหตุผลที่เป็นไปโดยธรรมชาติ ในประโยคแรกที่ว่า “กฎหมายที่แท้จริง คือ เหตุผลที่ถูกต้อง” เหตุผลนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปโดยธรรมชาติ สอดคล้องกับกฎเกณฑ์หรือหลักการของจักรวาล ซึ่งเป็นธรรมชาติภายนอก ในขณะที่เดียวกันก็เป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเป็นการยืนยันว่ามนุษย์มีธรรมชาติที่เรียกว่าเหตุผล คือ มีธรรมชาติที่ดี หรืออีกนัยหนึ่งยืนยันว่ามนุษย์นั้นโดยสันดานแล้วมีธรรมชาติที่ดี มีสติและมีเหตุผล ความยังคิด แสดงว่ากฎเกณฑ์ธรรมชาติหรือกฎหมายธรรมชาตินั้นเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไป โดยมีความหมายในแง่ที่ว่าเหตุผลหรือหลักเกณฑ์นั้นเป็นสิ่งที่มิอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ได้อยู่เหนือหรือแยกออกจากสิ่งต่างๆ⁸

แนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาตินี้ มีความเกี่ยวพันใกล้ชิดกับธรรมชาติของมนุษย์ (human nature) ที่เห็นว่ามนุษย์นั้นตามธรรมชาติมีเหตุผล (reason) ซึ่งเรียกว่า (rational nature of man) หรือธรรมชาติของมนุษย์ที่มีเหตุผล เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล (rational theory of man) ที่สามารถรู้จักผิดชอบชั่วดีแล้วและเชื่อว่ามนุษย์สามารถที่จะทำความเข้าใจหรือค้นหาหลักเกณฑ์ที่เรียกว่า “กฎหมายธรรมชาติ” (natural law)

(3) สมัยกลางและสมัยฟื้นฟู

การยอมรับในเหตุผลและสติปัญญาของมนุษย์มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม (content) มากขึ้น พัฒนาการของสิทธิตามธรรมชาติ (natural right) ในแง่มุมของ “ปัจเจกชน”

⁷ ประสิทธิ์ โสวิไลกุล, “คำคมควรคิดทางกฎหมาย”, ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545)

⁸ ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, หน้า 127.

(individualism) มีมากขึ้น กล่าวคือ ในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนและรัฐนั้นคล้ายกับมีสัญญาทางสังคมว่าต่างฝ่ายต่างมีสิทธิหน้าที่ระหว่างกัน หากมีการละเมิดเกิดขึ้นสังคมมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ โดยเน้นที่สิทธิส่วนบุคคลของปัจเจกชนแต่ละคนเป็นหลัก ซึ่งรัฐจะละเมิดมิได้หรือหากรัฐจะละเมิดก็ต้องมีเหตุผลขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ⁹ ทั้งในด้านการเมืองและด้านกฎหมายที่เนื้อหาของกฎหมายธรรมชาติเป็นมโนธรรมในใจคน

โธมัส อควินัส (Saint Thomas Aquinas) ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาสมัยกรีก (โดยเฉพาะอริสโตเติล Aristotle) โธมัส อควินัส (Saint Thomas Aquinas) มีความเห็นว่าการเป็นผลมาจากธรรมชาติและเหตุผลที่เกิดจากการรวมตัวของมนุษย์ในฐานะสัตว์สังคมเพื่อประโยชน์ร่วมกัน โดยได้สร้างระบบกฎหมายเพื่อคุ้มครองมนุษย์จากการรุกรานหรือล่วงล้ำของบุคคลอื่นไม่ว่าจากสังคมภายในด้วยตนเองหรือจากสังคมภายนอก และมนุษย์ยอมรับสังคมนี้ด้วยเหตุผล ความเห็นดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงการใช้เหตุผลของการมีอยู่ของสังคมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งเหตุผลนี้เองเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์สามารถออกกฎหมายมาแก้ไขสิ่งที่ไม่ใช่เหตุผลหรือสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติได้ จะเห็นได้ว่าโดยตรรกะของกฎหมายธรรมชาตินั้นแสดงให้เห็นว่ายังมีสิ่งที่อยู่เหนือรัฐ ก็คือธรรมชาติและเหตุผล¹⁰ เพราะกฎหมายคือ เหตุผลที่ถูกต้องและสอดคล้องกับธรรมชาติ ไม่ว่าจะเกิดชาติใดภาษาใดต่างก็ใช้กฎหมายธรรมชาติด้วยกัน¹¹ ทำให้กฎหมายธรรมชาติเป็นรัฐธรรมนุษย์ของโลก

ฮิวโก โกรติอุส (Hugo Grotius) เชื่อว่ากฎหมายธรรมชาตินี้มีโครงสร้างที่มีลักษณะอิสระ ไม่จำเป็นต้องอาศัยข้ออ้างอิงในทางศาสนา มีความเห็นว่าการปฏิบัติของมนุษย์เป็นที่มาของ

---

⁹วิทิต มันทาภรณ์, "การศึกษาสิทธิและหน้าที่ในประเทศไทย". ใน สู่สิทธิมนุษยชน สิทธิหรือหน้าที่ในประเทศไทยปัจจุบัน. วิมลศิริ ชำนาญเวช และวิทิต มันทาภรณ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 225.

¹⁰บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชนเล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายยุคต่างๆ. พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2545), หน้า 63.

¹¹เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547), หน้า 39.

กฎหมายธรรมชาติ จึงทำให้กฎหมายธรรมชาติไม่มีการเปลี่ยนแปลงและเป็นกฎหมายสากลที่ใช้บังคับกับมนุษย์ทุกคน ทุกภาษา ทุกยุคสมัย กล่าวคือ มีลักษณะเหมือนกับธรรมชาติของมนุษย์ โดยฮิวโก โกรติอุส (Hugo Grotius) มองว่ากฎหมายธรรมชาติมีที่มาจากธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์เป็นผู้สร้างธรรมชาติให้เกิดขึ้น¹² จากแนวคิดนี้แสดงให้เห็นถึงการยึดถือในเรื่องเหตุผลของมนุษย์ในการกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อปกป้องและคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของตน

ดังนั้นสาระสำคัญของกฎหมายธรรมชาติ คือ กฎหมายเป็นระบบ เป็นเรื่องของเหตุผลเพื่อรองรับสิทธิตามธรรมชาติ และต้องการแยกออกจากกฎหมายที่มนุษย์บัญญัติขึ้น นักนิติศาสตร์โรมันถือว่ากฎหมายธรรมชาติเป็นกฎเกณฑ์ที่ทำให้กฎหมายบ้านเมือง (positive law) คล้อยตาม ไม่ใช่เป็นกฎหมายสูงกว่ากฎหมายที่มนุษย์สร้างขึ้น อย่างไรก็ตาม กฎหมายธรรมชาติเป็นสิ่งที่มนุษย์รับรู้ได้ด้วยควมมีเหตุมีผลของมนุษย์ มิใช่มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนที่ใด ปัญหาหนึ่งของการบังคับใช้กฎหมายธรรมชาติคือ “ความไม่แน่นอน” ที่มีผู้วิจารณ์เสมอ ซึ่ง Loyd Dennis เป็นผู้หนึ่งที่มีความเห็นแย้งว่า กฎหมายธรรมชาติมีความขัดแย้งในประวัติศาสตร์ของตนเองถึงสิ่งที่มีอยู่จริง (is) กับสิ่งที่ควรจะเป็น (ought)

(4) สมัยใหม่

จากความยุ่งเหยิงหรือความวุ่นวายต่างๆ ที่มีอยู่ในสภาวะธรรมชาติและ ความไม่แน่นอนชัดเจนของของกฎหมายธรรมชาติ ทำให้มีการลวงล้าขอบเขตสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่นเสมอ ทำให้นักคิดในยุค Neo-Kantian ได้อธิบายปัญหาที่ถูกวิจารณ์ว่า “ที่ไม่แน่นอนนั้นแท้จริงเป็น(โดย)ความยุติธรรมที่เป็นความกลมกลืนกันอย่างสมบูรณ์ระหว่างเอกชนกับสังคมที่เขาอยู่”¹³ ทำให้กฎหมายธรรมชาติจึงมีบทบาทสำคัญต่อเอกสารคุ้มครองสิทธิของเอกชนต่างๆ โดยหลักฐานที่เป็นเอกสารที่ระบุถึงสิทธิตามธรรมชาติ ซึ่งปรากฏเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์โลกน่าจะได้แก่ “ปฏิญญาแห่งมลรัฐเวอร์จิเนีย” ว่าด้วยสิทธิ (Virginia Declaration of Rights) ประกาศเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน ค.ศ. 1776 ความตอนหนึ่งว่า “โดยธรรมชาติทุกทุกคนเป็นผู้มีอิสระอย่างเท่าเทียมกัน

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 39.

¹³ H.L.A.Hart เป็นนักกฎหมายอีกผู้หนึ่งที่ได้มีความเห็นแย้งปรัชญากฎหมายธรรมชาติ ปรากฏข้อเขียนใน “Positivism and the Separation of Law and Moral”, Harvard Law Review. Volume 71, 1958.

และไม่ขึ้นแก่กัน ทุกทุกคนมีสิทธิตามธรรมชาติ ซึ่งติดอยู่กับตัวบางประการ เมื่อคนเหล่านี้เข้าอยู่
ร่วมในสังคม เขาก็ไม่อาจจะพรากหรือถอดถอนสิทธิเหล่านี้ไปได้จากอนุชนรุ่นหลัง ทั้งนี้ไม่ว่าโดย
ข้อตกลงใดๆ" ("All men are by nature equally free and independent and have a certain
inherent natural rights, of which, when they enter on society, they cannot, by any
compact, deprive or divest their posterity"¹⁴)

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สำคัญในศตวรรษที่ 18 เช่น ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมลรัฐ
เวอร์จิเนีย (Virginia Declaration of Right, June 12, 1776) คำประกาศอิสรภาพของ
สหรัฐอเมริกา (American Declaration of Independence 1776, July 4, 1776) ปฏิญญาว่าด้วย
สิทธิของมนุษย์และพลเมืองของฝรั่งเศส (French Declaration of the Right of Men and Citizen
1789, August 26, 1789) ซึ่งเป็นยุคทองแห่งทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติ เมื่อพิจารณาดูทฤษฎีแล้ว
จะพบว่ามีกรณีปัจเจกบุคคล (individual) มองมนุษย์เป็นหน่วยหนึ่งต่างหากมีเอกภาพ
มากกว่าจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสังคม ส่งผลให้กฎหมายต่างๆ อาทิเช่น UN's Universal
Declaration of Human Rights 1948, International Covenant of Civil and Political Rights
1966 และ International Covenant on Economic Social and Culture 1976 เป็นต้นได้
แสดงออกถึงแนวคิดกฎหมายธรรมชาติในรูปของ "สิทธิ"¹⁵ และมีความเป็นสากลอันมีลักษณะของ
วิวัฒนาการเพื่อพยายามจะให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ แนวคิดกฎหมายธรรมชาตินี้ยังมี
อิทธิพลต่อทฤษฎีกฎหมายที่มีลักษณะเป็นอุดมคติเหนือกฎหมายรัฐ (positive law) กล่าวคือ
กฎหมายบัญญัติหรือรัฐบัญญัติควรมี "ความยุติธรรม" เป็นจุดหมาย

การให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลมีมาควบคู่กับสังคมมนุษย์ เนื่องจากการ
พยายามที่จะหาความชัดเจนระหว่างผลประโยชน์ของสังคม (public interest) กับสิทธิส่วนบุคคล
(right to privacy) ของมนุษย์นั้น ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะกำหนดให้ชัดเจนได้ เพราะเหตุที่ว่า
"กฎหมาย" กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นกติกาในการอยู่ร่วมกันของสังคมและต้องรักษาผลประโยชน์ของ
สังคม ซึ่งในขณะเดียวกันก็ต้องสอดคล้องกับ "ความเป็นส่วนบุคคล" ของแต่ละบุคคลในสังคมให้
ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอ¹⁶ ประกอบกับเมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นที่มนุษย์จักต้องอยู่

¹⁴D.G. Ritchie, Natural Rights (London : Allen and Unwin, 1894)

¹⁵จรัญ โฆษณานันท์, "สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์", วารสารกฎหมาย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2538, หน้า 65.

¹⁶Raymon Wacks, Privacy Volume 1: The Concept of "Privacy". pp. xi.

ร่วมกันเป็นสังคมเพื่อความอยู่รอด และในบางครั้งมนุษย์มีความต้องการที่อยากจะทำให้ออกห่างออกจากสังคม ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่ทำให้เกิดปัญหาต่อการกำหนดขอบเขตของการอยู่ร่วมกันระหว่างบุคคลในสังคม¹⁷

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการที่มนุษย์มีอำนาจอันชอบธรรมโดยมีแหล่งที่มาพื้นฐาน คือ มโนคติแห่งธรรมชาติ (idea of nature) เป็นที่ยอมรับกันมานานแล้วว่า “ธรรมชาติ” เป็นผู้กำหนดระเบียบอันถูกต้องแห่งจักรวาล (nature described the proper ordering of the universe) เป็นสิ่งที่มนุษย์ทั้งหลายสามารถรู้ได้ด้วยปัญญาซึ่งมีเหตุผลของแต่ละปัจเจกชนเป็นตัวกำหนด ดังนั้นการกล่าวว่าสิทธิมาจากแนวคิดธรรมชาติ จึงเป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่า อำนาจอันชอบธรรมที่มนุษย์แต่ละคนควรจะมีหรือเป็นเหตุผลที่สอดคล้องกับระเบียบของจักรวาล เมื่อกล่าวว่า “สิทธิตามธรรมชาติ” ย่อมมีความหมายว่าสิทธินั้นมาจากธรรมชาติ ฉะนั้น เมื่อมนุษย์มีสิทธิอันมีธรรมชาติเป็นแหล่งที่มาซึ่งสิทธินั้น สิทธินั้นย่อมเป็นส่วนสำคัญแห่งชีวิตมนุษย์ที่ได้รับการรับรอง จึงกล่าวได้ว่าสิทธิส่วนบุคคลเป็นแนวคิดตามกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งไม่ว่าจะมีการบัญญัติเป็นกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ความมีอยู่ของสิทธิส่วนบุคคลย่อมอยู่ควบคู่กับความเป็นมนุษย์ การที่กฎหมายบัญญัติไว้นั้นก็เพื่อจะเป็นการทำให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น แต่หากไม่มีกฎหมายบัญญัติก็มิได้หมายความว่า สิทธิส่วนบุคคลนี้จะไม่มีการรับรองหรือไม่ให้ความคุ้มครอง เพราะผู้วิจัยมีความเห็นว่า สิทธิส่วนบุคคลมีกฎหมายธรรมชาติ (natural law) ให้การรับรองอยู่ ซึ่งกฎหมายธรรมชาติเป็นกฎหมายรูปแบบหนึ่งที่ไม่จำเป็นต้องมีการบัญญัติไว้

2.1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล

(1) ทฤษฎีสัญญาประชาคม

โทมัส ฮ็อบส์ (Thomas Hobbes) ได้วิเคราะห์สภาพธรรมชาติของมนุษย์ว่ามีความเท่าเทียมกันในด้านกายภาพ ในขณะที่เดียวกันมนุษย์เราก็มีความเห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐาน เนื่องจากมนุษย์ทุกคนใช้สิทธิตามธรรมชาติของตนอย่างเต็มที่ คนที่เข้มแข็งย่อมมีอำนาจต่อรองมากกว่าคนที่อ่อนแอกว่า ดังนั้น มนุษย์จึงอาจทำร้ายกันได้ แต่เมื่อมนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล ฉะนั้นเป้าหมายสำคัญของชีวิตมนุษย์จึงต้องการการอยู่รอดและขจัดความกลัวซึ่งกันและกัน ดังนั้นจึงเข้าร่วมกัน

¹⁷Mark Littman and Peter Carter-Ruck, Privacy and the Law, (London: Steven & Sons Limited, 1970), pp.4.

ทำสัญญาเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ เมื่อมนุษย์เข้าทำสัญญาประชาคม (civil society) ยอมสละสิทธิทั้งปวงอันตนมีอยู่ตามธรรมชาติให้แก่ผู้ปกครอง เป็นที่แน่นอนว่าหลายคนต้องการความเป็นผู้นำ แต่โดยสภาพรัฐาธิปัตย์ใช้อำนาจอธิปไตยนั้น จะมีหลายคนใช้อำนาจนี้ร่วมกันมิได้และไม่สามารถแบ่งแยกกันได้ ดังนั้นสิ่งนั้นจึงตกอยู่กับผู้ที่แข็งแรงที่สุด รัฐาธิปัตย์คือผู้ใดที่เข้มแข็งที่สุดที่รวมอำนาจและใช้อำนาจอธิปไตยนั้นได้

โทมัส ฮ็อบส์ (Thomas Hobbes) เห็นว่าสิทธิตามธรรมชาติ ได้แก่ ความมีอิสรภาพที่จะกำหนดและยอมตัวเข้าผูกพัน มนุษย์เราก็มีอิสระสมบูรณ์ซึ่งจะไม่มีความปลอดภัย ดังนั้นทุกคนต้องการความสงบภายในกรอบที่พอจะหาได้ มนุษย์จึงยอมสละสิทธิตามธรรมชาติและตกลงทำสัญญาประชาคม โทมัส ฮ็อบส์ (Thomas Hobbes) มีความเห็นว่าสิทธิตามธรรมชาติของคนคือ การแสวงหาความสงบและการทำทุกวิถีทางเพื่อป้องกันตนเอง

ฉะนั้น สิทธิตามธรรมชาติของโทมัส ฮ็อบส์ (Thomas Hobbes) คือ ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคนที่จะอ้างสิทธิเพื่อความอยู่รอดของตน (self-preservation) ตามธรรมชาติ การใช้สิทธิตามธรรมชาติของคนถูกจำกัดก็แต่โดยสิทธิของผู้อื่น ดังนั้น ระเบียบสังคมจึงเกิดขึ้น¹⁸

จอห์น ล็อก (John Locke) มีความเห็นว่า ธรรมชาติสอนให้มนุษย์ไม่ทำร้ายซึ่งกันและกัน เพราะเป็นวิธีเดียวที่จะรักษาชีวิตของตนเองไว้ในสังคมตามธรรมชาตินั้นได้ มนุษย์จึงมีสิทธิที่จะลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎธรรมชาติ จอห์น ล็อก (John Locke) เชื่อในกฎธรรมชาติว่า กฎธรรมชาติดีสิ่งที่ควบคุมคนในสังคมผู้ก้มดทุกคน เหตุผลจากธรรมชาติสอนมนุษย์ว่า มนุษย์เสมอกันเป็นอิสระทั่วกัน ดังนั้นมนุษย์จึงไม่ทำร้ายผู้อื่นไม่ว่าในชีวิต สุขภาพ อิสรภาพหรือทรัพย์สินสมบัติ¹⁹ แต่ด้วยความที่มนุษย์มีความเห็นแก่ตัวมากน้อยต่างกัน ทำให้ไม่สะดวกในการลงโทษ เพราะทุกคนไม่มีความดีอย่างสมบูรณ์ ความไม่สะดวกนี้²⁰ ได้แก่ ในสังคมธรรมชาติไม่มีกฎหมายมาตรฐาน อีกทั้งคนแต่ละคนมีความรู้เกี่ยวกับกฎธรรมชาติที่แตกต่างกัน ในสังคมธรรมชาติไม่มีผู้พิพากษาที่

¹⁸Thomas Hobbes, *Hobbes Sections*. Ferderick J. E. WoodBridge, ed. (New York: Charles Scribner's Sun's, 1930), pp.136.

¹⁹เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, *หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547), หน้า 42.

²⁰ปรีดี เกษมทรัพย์, *นิติปรัชญา*. หน้า 208.

ไม่ลำเอียง แต่ละคนมักจะมองปัญหาเข้าข้างตนเองและในสังคมธรรมชาติไม่มีองค์กรที่จะบังคับ คำตัดสิน จึงเปิดโอกาสให้แต่ละคนบังคับคำตัดสิน

จอห์น ล็อก (John Locke) เน้นว่ารัฐมีอำนาจจำกัด เพราะมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อ คุ้มครองไว้ซึ่งความเสมอภาคและความเป็นอิสระต่อกัน รู้ว่ามนุษย์แต่ละคนไม่ควรล่วงละเมิดชีวิต ร่างกาย เสรีภาพและทรัพย์สินของผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันรัฐจะใช้อำนาจล่วงล้ำเข้าไปทำลายสิทธิ เหล่านั้นของปัจเจกชนมิได้ โดยที่สิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่มีอาจจำหน่าย กระจายโอนกันได้และเป็นสิทธิที่อยู่ควบคู่กับความเป็นมนุษย์ หนึ่ง ในภาวะตามธรรมชาตินี้เมื่อเกิด ข้อพิพาทขึ้น มนุษย์แต่ละคนย่อมมีอำนาจที่จะบังคับการตามสิทธิที่ตนมีตามธรรมชาติและ ลงโทษผู้กระทำผิดด้วยกำลังของตน อย่างไรก็ตาม การมีชีวิตอยู่ในสภาวะธรรมชาติเช่นนี้ย่อมมี อันตราย กล่าวคือ การใช้สิทธิในร่างกาย เสรีภาพและทรัพย์สินที่แต่ละคนมีอยู่ตามธรรมชาตินั้น ขาดความแน่นอนชัดเจนและมักจะมีการล่วงล้ำขอบเขตกระทบกระทั่งสิทธิของผู้อื่นได้เสมอ ดังนั้น สัญญาประชาคมของจอห์น ล็อก (John Locke) จึงเป็นเรื่องของสมาชิกในประชาคมนั้นยอมสละ สิทธิกระทำการเพื่อเป็นการปราบปรามผู้ละเมิดกฎที่มีอยู่ตามธรรมชาติด้วยตนเอง และยอมรับที่จะ อยู่ได้อำนาจหนึ่งๆที่ได้รับมอบหมายให้ปราบปรามผู้ละเมิดสิทธิตามธรรมชาติ จึงเป็นการสละ สิทธิตามธรรมชาติที่มีอยู่มาเป็นสัญญาประชาคม การสละสิทธิตามธรรมชาติต้องมีองค์อธิปัตย์ มนุษย์ทุกคนยังมีสิทธิในการรักษาป้องกัน มิได้ถูกจำกัดสิทธิแต่อย่างใด สิทธิตามธรรมชาติที่เคย มีอยู่ตามสภาวะธรรมชาติดีก็ยังคงมีอยู่ต่อไป²¹

ฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) มีความเห็นว่า คนในสภาพ ธรรมชาติต่อสู้กันเป็นบางครั้งคราวนั้นเป็นเรื่องปกติ ความสำคัญในสังคมธรรมชาติมีสองสิ่ง กล่าวคือ หนึ่งคือความอยู่รอดและ สองคือการจัดขอบเขตความประพฤติ การที่มนุษย์มีความ แตกต่างจากสัตว์อื่นก็เนื่องจากมีสัญชาตญาณและภาษา เพื่อใช้ในการสื่อสารอันเป็นที่มาของ ทรัพย์สินส่วนบุคคล ประกอบกับมนุษย์มีความเท่าเทียมกันโดยประเพณีและกฎหมาย คนเราเกิด มามีอิสระ (man is born free) แต่ทุกหนทุกแห่งในตัวของเขาถูกตรึงไว้ด้วยโซ่ตรวนที่ตนหามาเพื่อ ผูกมัดตัวเอง (every where he is in chain) นั่นคือการที่จะอธิบายว่ามนุษย์เราจะมีอิสระที่จะ

²¹ปรีชา ช้างขวัญยืน, ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 132.

เคารพสิทธิตามธรรมชาติแล้ว ในขณะที่เดียวกันก็ต้องเคารพในสิทธิตามธรรมชาติของบุคคลอื่นด้วย ดังนั้น มนุษย์จึงต้องเข้าทำสัญญาประชาคม ซึ่งทำให้มนุษย์ต้องสละสิทธิตามธรรมชาติที่มีอยู่ให้กับสังคมเพื่อก่อตั้งองค์อธิปัตย์ และองค์อธิปัตย์จะเป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชา ถึงแม้จะมีองค์อธิปัตย์ก็ตาม แต่มนุษย์ก็ไม่ได้สูญเสียสิทธิตามธรรมชาติแต่อย่างใด กล่าวได้ว่า รัฐที่เกิดขึ้นจากการทำสัญญาประชาคมในความหมายของฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) จะทำหน้าที่รักษาความสงบและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของทุกคนและไม่ควรเป็นรัฐที่ใครต้องยอมอยู่ใต้บังคับของใคร นั่นคือ บังคับชนแต่ละคนที่เข้าทำสัญญาประชาคมนั้นได้ตกลงทำสัญญากับมนุษย์ทุกคนโดยไม่ได้ตกลงโอนสิทธิเสรีภาพของตนให้แก่ผู้ใด แต่ละคนต่างโอนสิทธิเสรีภาพให้แก่ส่วนรวมและโดยที่แต่ละคนต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวมนี้ ผลก็คือ ไม่มีใครต้องสูญเสียสิทธิและเสรีภาพของตนไปให้แก่ผู้ใดและผู้ถืออำนาจปกครองแท้จริงแล้วคือบรรดาผู้อยู่ใต้ปกครองนั่นเอง โดยผลของการทำสัญญาประชาคมนี้อาจจะชนแต่ละคนยอมปกครองตนเองโดยผ่านการทำสัญญาประชาคม เมื่อมีการก่อตั้งสัญญาประชาคมร่วมกัน มนุษย์แต่ละคนได้สละสิทธิตามธรรมชาติ แต่ในขณะที่เดียวกันมนุษย์ก็แลกเอาสิทธิอันเกิดจากสังคมไป (civil liberty) นอกจากนี้เจตนารมณ์ร่วมกันสามารถกระทำโดยการตกลงร่วมกันด้วยการออกเสียง สิ่งที่ตกลงร่วมกันก็กลายเป็นกฎหมายซึ่งจะใกล้เคียงกับเจตนารมณ์สามัญ (general will) ที่สุด เพราะเป็นอิสระจากความเห็นแก่ตัว (personal dependency) หากแต่ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ร่วม (common interest)²²

จึงเป็นที่เห็นได้ว่าฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) เชื่อว่ามนุษย์มีสิทธิตามธรรมชาติ แต่ได้ตกลงที่จะยอมสละเพื่อการอยู่ร่วมกัน การยอมรับว่าผู้อื่นมีสิทธิอย่างไรเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความสงบในการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งเป็นสภาพที่เกิดได้โดยสภาพธรรมชาติของสังคมมนุษย์

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่ากฎหมายธรรมชาติมีอิทธิพลอย่างมากต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับแนวคิด "ปัจเจกชนนิยม" (individualism) โดยกล่าวถึงความมีอิสระในสิทธิตามธรรมชาติของบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับรัฐว่า รัฐมีอยู่เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้บุคคลในสังคมมีชีวิตที่ปลอดภัยบรรลุถึงความสุขสมบูรณ์ โดยรัฐจะต้องให้ความคุ้มครองชีวิต ทรัพย์สินและการแสวงหาความสุขของ

²²Micheal Curtis, *The Great Political Theories* (New York: Avon Book Division, 1962), pp.382-386.

ประชาชน รัฐต้องปล่อยให้ปัจเจกชนทำกิจการและดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ โดยที่รัฐจะเข้าไปแทรกแซงน้อยที่สุด รัฐจะเข้าแทรกแซงในวิถีชีวิตก็ต่อเมื่อปัจเจกชนนั้นไม่สามารถกระทำตัวเองแล้วเท่านั้น มากกว่าที่จะถือว่ารัฐมีความสำคัญเหนือปัจเจกชน ในฐานะที่สิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิตามธรรมชาติประเภทหนึ่ง ลักษณะสำคัญของสิทธิส่วนบุคคล คือ เป็นสิทธิอันได้มาจากความมีศักดิ์ศรีโดยกำเนิดของมนุษย์ เป็นลักษณะประจำตัวของมนุษย์ทุกคนที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและไม่อาจพรากไปได้โดยเป็นการทำลายความเป็นมนุษย์²³ แนวคิดดังกล่าวจึงมีอิทธิพลต่อการเรียกร้องให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของปัจเจกชนได้รับการพัฒนาแนวคิดดังกล่าวจนกระทั่งเกิดเป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติและกฎหมายอื่นๆตามมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

2.2 ขอบเขตของสิทธิส่วนบุคคล

ขอบเขตของสิทธิส่วนบุคคลมีลักษณะที่มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงตามทัศนคติและความเชื่อของคนในสังคม ความเปลี่ยนแปลงนั้นอาจเกิดจากการแผ่ขยาย การเลียนแบบหรือการผสมผสานวัฒนธรรมของสังคมอื่น²⁴ เมื่อแนวคิดว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคลมีวิวัฒนาการมาก่อนบทบัญญัติของกฎหมาย สิทธิส่วนบุคคลจึงมีความหมายกว้างกว่าที่กฎหมายจะบัญญัติรับรองไว้ได้ จากการศึกษาวิจัยพบว่า การให้ความหมายและขอบเขตของสิทธิส่วนบุคคลในช่วงก่อนที่กฎหมายจะมีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สามารถศึกษาได้จากหลักฐานสำคัญ อันได้แก่

2.2.1 หลักฐานทางประวัติศาสตร์

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรพบว่า แนวคิดการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลมีวิวัฒนาการมาแล้วกว่าร้อยปีก่อนที่จะมีการบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร เริ่มตั้งแต่สมัยกรีกตั้งที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้สามารถกล่าวได้ว่าในสมัยกรีกเริ่มมีการกล่าวถึงประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม แสดงให้เห็นว่าแนวคิดเรื่อง "ส่วนบุคคล"

²³วรวจน์ วิศรุติพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, หน้า 32-36.

²⁴Robert Blackburn, Citizenship and Privacy: Right of Citizenship. (New York: Mansell Publishing Limited.1993), pp.35.

กับ "สาธารณะ" เกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยกรีกเป็นต้นมา ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสามารถศึกษาได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ดังนี้

(1) หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรทางปกครอง แนวคิดกฎหมายธรรมชาติถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อปกป้องสิทธิส่วนบุคคลอันเป็นรากฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายธรรมชาติถูกนำไปใช้เพื่อเป็นข้อกล่าวอ้างในการใช้อำนาจรัฐ เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์จากการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลโดยรัฐ หรือโดยปัจเจกชนด้วยตนเอง ได้แก่ สิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินและเสรีภาพส่วนบุคคล จึงถือว่าแนวคิดดังกล่าวเป็นการวางรากฐานการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและมีอิทธิพลต่อกฎหมายในปัจจุบันที่สำคัญ เช่น ปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน คำประกาศอิสรภาพของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ฯลฯ เป็นต้น

(2) หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรทางศาสนา ในศาสนาคริสต์ได้กล่าวถึงขอบเขตของสิทธิส่วนบุคคลในเรื่องเกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกายของบุคคลว่า Adam และ Eve เป็นมนุษย์คู่แรกที่พระเจ้าทรงสร้างจากภาพลักษณ์ของพระองค์ โดยทั้งสองได้ดำเนินชีวิตอยู่ในสวนของพระเจ้าอย่างปกติโดยไม่ต้องสวมใส่เสื้อผ้าอาภรณ์ใดๆปกปิดร่างกายและไม่มีความรู้สึกรู้สึกว่าเขินอายแต่อย่างใด จนกระทั่งทั้งสองได้ขโมยกินผลไม้ต้องห้าม ทำให้ทั้งสองรู้สึกเขินอายที่ไม่ต้องการให้บุคคลอื่นเห็น ความรู้สึกดังกล่าวนี้ได้รับการสืบทอดเรื่อยมาจนทำให้มนุษย์มีความเชื่อที่ว่าเนื้อตัวร่างกายของบุคคลเป็นเรื่องส่วนบุคคล

(3) หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรทางสังคมวิทยา มนุษย์เป็นสัตว์สังคมมีสัญชาตญาณที่ต้องการอยู่ร่วมกันเพื่อความอยู่รอด แต่ในบางเวลามนุษย์ย่อมมีความต้องการที่จะแยกตัวออกจากสังคมหรือความต้องการอยู่กับตัวเองโดยลำพังในเขตแดนส่วนบุคคล ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่มนุษย์กำหนดขึ้นจากความประพฤติของมนุษย์ที่ปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

จากการศึกษาวิจัยของ Alan Westin ได้เปรียบเทียบของพฤติกรรมของมนุษย์และพฤติกรรมของสัตว์ พบว่ามนุษย์มีการแสดงออกถึงความต้องการความเป็นส่วนบุคคลไม่ต่างอะไรจากสัตว์ คือ ต่างมีความต้องการกิน นอน สืบพันธุ์และต่างก็ต้องการมีช่วงเวลาที่จะแยกตัวออกจากสังคม หรือจากกลุ่ม หรือต้องการอยู่กันเพียงกลุ่มเล็กๆในพื้นที่ส่วนตัวของตน²⁵

จากการศึกษาวิจัยพบว่าธรรมชาติของมนุษย์มีการแสดงออกซึ่งความต้องการแยกตัวเองออกจากสังคม หรือการแสดงออกถึงเขตแดนส่วนบุคคลหลายประการ การแสดงออกที่สำคัญ ได้แก่

1. การแสดงออกโดยการแสดงอาณาเขตหรือการทำเครื่องหมายแสดงอาณาเขตด้วยวิธีต่างๆ เช่น การกำหนดเขตแดนของบ้าน ห้องน้ำ ห้องนอน ฯลฯ เป็นต้น
2. การแสดงออกโดยการจำกัดความสามารถในการเข้าถึงตัวของบุคคล เช่น การกำหนดขอบเขต หรือห้ามการเปิดเผย หรือการใช้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับตนเอง การปิดบังชื่อ การไม่ประสงค์ออกนาม หรือการปกปิดหรือไม่เต็มใจที่จะเปิดเผยสถานะทางเศรษฐกิจหรือสถานะทางสังคม
3. การแสดงออกทางอารมณ์ เช่น การระงับอารมณ์หรือความรู้สึกโดยการหลบสายตา การหันหน้าเข้าหากำแพง ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความต้องการปกป้องตนเองจากการเฝ้ามองและแยกตัวเองออกจากสังคม

2.2.2 วัฒนธรรมและแนวทางปฏิบัติของสังคม

วัฒนธรรมต่างๆของมนุษย์เกิดจากการเลือกวิถีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม ทำให้มนุษย์แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันในหลายๆด้าน เช่น ทางทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมอันมีลักษณะที่เป็นลายลักษณ์อักษรเฉพาะตัวของแต่ละสังคม การเกิดขึ้นของกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ต่างๆในสังคมเป็นเรื่องปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมและวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปโดยมนุษย์มี

---

²⁵Catharine Mackinnon, Toward a Feminist Theory of the state. (Harvard University Press, 1989) cited by Judith Wagner Decew, In pursuit of privacy: Law, Ethics and the Rise of Technology, (New York: Cornell University press, 1997), pp.12.

ส่วนสร้าง หรือปรุงแต่งขึ้น ป्राกฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่มีความหมายและมี วัตถุประสงค์ ป्राกฏการณ์เหล่านั้นจึงมีคุณค่า (value) อยู่ในตัวเองเสมอ การสั่งสมคุณค่า ดังกล่าวให้สืบทอดปฏิบัติสืบทอดกันมาและพัฒนาเป็นจารีตประเพณี เป็นกฎเกณฑ์และเป็น กฎหมายตามลำดับ²⁶

ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกกับวัฒนธรรมตะวันออกเกี่ยวกับ สิทธิส่วนบุคคล คือ

วัฒนธรรมในสังคมตะวันตกให้ความสำคัญกับสิทธิส่วนบุคคลมากกว่าสังคม ตะวันออก เนื่องจากมีประวัติศาสตร์การได้มาซึ่งสิทธิและเสรีภาพจากการเรียกร้องและต่อสู้ของ ประชาชน ทำให้สังคมตะวันตกตระหนักในสิทธิและเสรีภาพและยึดมั่นในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นอย่างมาก ซึ่งมีความแตกต่างจากวัฒนธรรมในสังคมตะวันออกอย่างสิ้นเชิง ดังนั้น การ ตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคลจึงไม่เด่นชัดเท่าสังคมตะวันตก ส่งผลให้ทัศนคติและความตระหนักถึง ความสำคัญของสิทธิส่วนบุคคลของสังคมตะวันตกและสังคมตะวันออกมีความแตกต่างกัน

(1) **ทัศนคติของสังคมตะวันตกต่อสิทธิส่วนบุคคล** สิทธิส่วนบุคคลเป็น เรื่องที่มีความสำคัญมากในสังคมตะวันตกและมีการตื่นตัวในการเรียกร้องสิทธิของตน ไม่ว่าจะ บังคับตนเองหรือรัฐไม่อาจละเว้นหรือเพิกเฉยต่อการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิส่วน บุคคลได้ ทัศนคตินี้ได้ถ่ายทอดกันมาจนเป็นเอกลักษณ์ของสังคมตะวันตกไป ส่งผลให้มีการ พ้องร้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลมากขึ้นเป็นลำดับ ดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา เรียก ได้ว่าคนอเมริกันแม้เพียงแค่รบกวนทำให้เกิดความรำคาญหรือละเมิดสิทธิเพียงเล็กน้อยก็มีการ กล่าวโทษพ้องร้องกันจนถือเป็นเรื่องปกติไปเสียแล้ว สิ่งที่ทำให้สังคมตะวันตกให้ความสำคัญต่อ สิทธิส่วนบุคคลอย่างมากก็เพราะเหตุผลทางประวัติศาสตร์เป็นสำคัญ

จากเหตุการณ์เรียกร้องให้รัฐรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหลังจากการ ปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ การปฏิวัติเพื่อต่อต้านเผด็จการในประเทศอังกฤษในช่วงศตวรรษที่ 17 และ 19-

²⁶ สมยศ เชื้อไทย. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2544), หน้า 30.

20 เพื่อให้ได้มาซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยถึงสองครั้งสองครา²⁷ การปฏิวัติใหญ่ในประเทศฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 เหตุการณ์การกอบกู้อิสรภาพปลดแอกจากอังกฤษของประเทศสหรัฐอเมริกา²⁸ หรือเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวหลังสิ้นสงครามโลกครั้งที่สองอันสืบเนื่องมาจากการปกครองระบบเผด็จการของพรรคนาซีในประเทศของประเทศเยอรมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์หลังนี้ถือว่าเป็นการกระทำที่ทารุณโหดร้ายมากที่สุด เมื่อปฏิบัติต่อปัจเจกชนที่เป็นปฏิปักษ์ทางการเมืองต่อพรรคนาซีโดยการลงโทษด้วยวิธีรุนแรง เช่น การฆ่าโดยการเข้าห้องก๊าซพิษ การโกนศีรษะสตรีแล้วเอาผมไปทอเป็นเครื่องนุ่งห่มเพื่อให้ความอบอุ่นร่างกาย การให้มนุษย์เป็นเครื่องทดลองยาโดยฉีดสารต่างๆเข้าร่างกายเพื่อทดสอบคุณภาพของยาหรือสารเคมี ทำให้ผู้ถูกทดลองยาพิการหรือถึงแก่ความตาย สิ่งเหล่านี้สร้างความสะเทือนใจแก่ชนชาวยิวและเป็นความทรงจำที่ปวดร้าวของชาวเยอรมันจนถึงทุกวันนี้ ทำให้ชาวเยอรมันตระหนักถึงคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนมาก²⁹

เหตุการณ์การล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลดังกล่าวนี้เป็นบทเรียนสำคัญแก่สังคมตะวันตกรวมถึงประเทศในภูมิภาคอื่นในโลก ทำให้กระแสความเคารพในสิทธิส่วนบุคคลกลายเป็นวัฒนธรรมที่หยั่งรากลึกลงในจิตใจของชาวตะวันตกมายาวนาน

(2) ทักษะคิดของสังคมตะวันออกต่อสิทธิส่วนบุคคล ไม่มีบทบาทเท่าที่ควร เห็นได้จากสังคมตะวันออกไม่หวงแหนและเคร่งครัดสิทธิส่วนบุคคลเท่าที่ควร สาเหตุสำคัญเนื่องจาก

²⁷วิชัย ตันศิริ, รัฐธรรมนูญประเทศตะวันตกและไทย: กรณีศึกษาทางประวัติศาสตร์และกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: 2540), หน้า 10.

²⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

²⁹บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ, วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 1(กันยายน-ธันวาคม 2542), หน้า 37.

การให้ความสำคัญและทบทวนในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน โดยแสดงออกโดยบทบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1949 มาตรา 1(1) "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถูกล่วงละเมิดมิได้ การเคารพและคุ้มครองเป็นหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแห่งรัฐทั้งปวง" นอกจากนี้ยังส่งผลให้ประเทศสหพันธรัฐเยอรมันให้ความสำคัญแก่บทบัญญัติที่ใช้คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

สังคมตะวันตกนับแต่อดีตกาลมา อุดมการณ์ทางการเมือง ค่านิยมและความเชื่อตามคติโบราณ ซึ่งมีรากฐานมาจากคำสอนของศาสนา คำสอนดังกล่าวทำให้เกิดการยอมรับอำนาจชั้นปกครอง ยอมรับในคุณค่าของครอบครัว ให้ความสำคัญนับถือผู้ใหญ่ ยอมรับและเข้าใจสถานะที่แตกต่างกันของบุคคล ดังนั้น เหตุการณ์ของการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพที่ผ่านมาจึงมีความประนีประนอมหรือแม้จะเกิดความรุนแรงเสียเลือดเนื้อบ้าง แต่ก็ไม่ใหญ่โตลุกลามเป็นสงคราม การเมืองแยกเช่นประเทศตะวันตก จากบันทึกทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่าสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนในวัฒนธรรมตะวันตกจะได้มาจากความเมตตากรุณาของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อประชาชน ตัวอย่างเช่น ประวัติศาสตร์การได้มาซึ่งสิทธิเสรีภาพในสังคมประเทศไทย โดยกล่าวเกี่ยวกับที่มาของสิทธิและเสรีภาพในแนวคิดของสังคมไทยว่า "สิทธิ" ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่เป็นสิ่งที่ผู้นำมอบอำนาจให้ เพราะมีความเมตตาที่มีความปรารถนาดีได้อยู่เป็นสุข³⁰ พระมหากษัตริย์ได้จำกัดอำนาจของพระองค์โดยจำกัดกรอบประพฤติดูแลอยู่ในกรอบทศพิธราชธรรม และดูแลทุกข์สุขของประชาชนภายใต้หลักพรหมวิหาร 4 จะเห็นได้ว่าเกิดจากการที่พระมหากษัตริย์ทรงเห็นสมควรที่จะยับยั้งสิทธิและเสรีภาพให้แก่ประชาชนของท่าน โดยที่ประชาชนไม่ต้องต่อสู้เหมือนในสังคมตะวันตกอื่นๆ ประกอบกับลักษณะนิสัยของคนไทยมีลักษณะเกรงใจ ไม่ชอบกระทบกระทั่งและอะลุ้มอล่วยกัน ดังนั้นตั้งแต่อดีตกาลมาจึงไม่มีปรากฏเหตุการณ์การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพหรือโต้แย้งสิทธิใดๆจากผู้ปกครองที่ก่อให้เกิดความรุนแรง เนื่องจากการได้มาซึ่งสิทธิและเสรีภาพนั้นไม่ยากลำบากและไม่มีการสูญเสียมากนัก ทำให้ความตระหนักและห่วงหาพันต่อสิทธิและเสรีภาพของคนไทยจึงไม่เท่ากับสังคมตะวันตก

พื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้ขอบเขตของสิทธิส่วนบุคคลในแต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน ตัวอย่างที่เห็นได้จากวิถีชีวิตของสังคมตะวันตก คือ การมีห้องนอนส่วนตัว โดย Virginia Woolf ได้กล่าวไว้ว่า " a room of one's own"³¹ การมีห้องนอนส่วนตัวเป็น

³⁰ นพนิต สุริยะ, สิทธิมนุษยชน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2537), หน้า 20.

³¹ Judith Wagner DeCew, In pursuit of privacy: Law, Ethics and the Rise of technology, (New York: Cornell University press, 1997), pp.93-116.

Judith Wagner DeCew ได้กล่าวเพื่อโต้แย้งว่า หญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน หญิงมีสิทธิที่จะพัฒนาความสามารถเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนได้ คำกล่าวนี้เป็นพื้นฐานของแนวคิดสิทธิส่วนบุคคลที่ว่าปัจเจกชนมีพื้นที่เฉพาะ เป็นพื้นที่ที่ได้รับความคุ้มครองให้ปราศจากการแทรกแซงจากการกระจายอำนาจทางปกครอง

วัฒนธรรมของสังคมตะวันตกที่สืบทอดกันมานาน ซึ่งถือกันว่าปัจเจกชนทุกคนแม้จะเป็นสมาชิกของสังคม แต่ทุกคนก็เป็นหน่วยที่มีอิสระและอำนาจปกครองในตัวของตัวเอง ในขณะที่เดียวกัน การมีห้องนอนส่วนตัวไม่ค่อยได้พบเห็นในวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมตะวันออก ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย การให้ความดูแลซึ่งกันและกันในครอบครัวแม้ในเรื่องการกิน การนอนก็เป็นธรรมเนียมปฏิบัติอย่างเหนียวแน่นในสังคมตะวันออก คนไทยจึงไม่นิยมมีห้องนอนส่วนตัว จึงทำให้ความตระหนักในเรื่องสิทธิส่วนบุคคลมีน้อยไม่เด่นชัดเหมือนสังคมตะวันตก

จากคำอธิบายข้างต้น ขอบเขตของสิทธิส่วนบุคคลในแง่มุมมองของวัฒนธรรมและแนวปฏิบัติของสังคม จึงมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันและย่อมมีวิธีการอธิบายและการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันตามประสบการณ์และความจำเป็นของแต่ละสังคม สิ่งใดที่สังคมต้องการจำกัด อนุญาต หรือไม่อนุญาต เรื่องใดที่สังคมเห็นว่าเป็นคุณงามความดีควรเปิดเผยให้คนทั่วไปได้ชื่นชมยินดี เรื่องใดที่ควรเก็บเป็นความลับเฉพาะบุคคล ค่านิยมของสังคมเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่สั่งสมกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานเป็น “คุณค่า” ของแต่ละสังคม ดังนั้นคุณค่าของวัฒนธรรมหนึ่งอาจไม่เหมือนกับวัฒนธรรมของอีกสังคมหนึ่งก็ได้ อีกทั้งวัฒนธรรมยังสามารถเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้หากสังคมมีการแปรเปลี่ยนไป ซึ่งอาจเกิดจากการแผ่ขยายของสังคมอื่น การเลียนแบบ หรือผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม³² โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร ก่อให้เกิดการถ่ายทอดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมและก่อให้เกิดแนวคิดที่เป็นมาตรฐานทั่วไป ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีลักษณะเป็นการสรุปรวมเป็นมาตรฐานทางวัฒนธรรมว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคล เช่น

1. เรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่มีผลกระทบต่อสังคม
2. กิจกรรมทางสังคมประการใดที่เป็นกิจกรรมเฉพาะบุคคล เช่น การเข้ารับการศึกษา การประกอบอาชีพ ฯลฯ เป็นต้น
3. การติดต่อสื่อสารหรือการสนทนาในเรื่องที่มีลักษณะเฉพาะบุคคล เช่น การคุยโทรศัพท์ การเขียนจดหมายตอบโต้ โทรเลขหรืออีเมลล์ ฯลฯ เป็นต้น

---

³²อุดม รัฐอมฤต นพนิติ สุริยะและบรรเจิด สิงคะเนติ, การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (กรุงเทพมหานคร: นานาสังพิมพ์, 2544), หน้า 16.

4. ทศนคติ ความเชื่อ ธรรมเนียม การนับถือศาสนา ฯลฯ เป็นต้น

ขอบเขตสิทธิส่วนบุคคลทั้ง 4 ประการข้างต้น อาจได้รับการยอมรับและพัฒนาต่อไปจนกลายเป็นแบบแผน ซึ่งมีมนุษย์ส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับและได้ยึดถือปฏิบัติต่อกันมา อย่างไรก็ตาม ขอบเขตของสิทธิส่วนบุคคลจะมีความหมายแคบหรือกว้างขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและแนวปฏิบัติของสังคมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นต้น

2.2.3 ข้อความคิดพื้นฐานว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคล

แนวคิดว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคลเกิดขึ้นมานานแล้วก่อนที่จะมีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร เห็นได้จากแนวคิดการแบ่งแยกขอบเขต "ส่วนบุคคล" กับ "สาธารณะ" ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยกรีกและสมัยโรมัน ในทางทฤษฎีมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องการศึกษาวิจัยถึงความหมายและขอบเขตเกี่ยวกับขอบเขตของ "ส่วนบุคคล" เพื่อเป็นพื้นฐานในการค้นหาความหมายและขอบเขตของสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งอธิบายตามลำดับ ดังนี้

การแบ่งแยกขอบเขตระหว่าง "ส่วนบุคคล" กับ "สาธารณะ" ในทฤษฎีกฎหมายนั้น ส่วนใหญ่อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ

จอห์น ล็อก (John Locke) ได้อธิบายขอบเขตของส่วนบุคคลว่า หมายความว่าถึงสถานะที่บุคคลมีเสรีภาพโดยสมบูรณ์ที่จะกำหนดการกระทำของตนเอง กำหนดการใช้ทรัพย์สินของตนเองและกำหนดความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตามที่เห็นสมควรภายใต้ขอบเขตของกฎหมายธรรมชาติ จอห์น ล็อก (John Locke) ได้เสนอแนวคิดทรัพย์สินส่วนบุคคลว่าบุคคลควรมีสิทธิในทรัพย์สินของเขาอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากทรัพย์สินนั้นบุคคลได้มาด้วยความเหนื่อยยากและแรงงานของเขา ด้วยเหตุนี้ทำให้สิ่งใดที่บุคคลได้มาและได้ยึดถือไว้เพื่อตนเอง เป็นทรัพย์สินสมบัติส่วนบุคคล โดยแยกต่างหากจากสาธารณะหรือของคนทั่วไปในสังคม³³

---

³³Judith Wagner DeCew, In pursuit of privacy: Law, Ethics and the Rise of technology. (New York: Cornell Univeristy press, 1997), pp.11.

Alan F. Westin อธิบายขอบเขต “ส่วนบุคคล” สามารถสรุปได้ 3 ประการคือ

1. การอยู่อย่างสันโดษ (solitude) ซึ่งเป็นมุมมองทางกายภาพ กล่าวคือ เป็นการจำกัด การเข้าถึงโดยบุคคลภายนอก
2. เกี่ยวกับความลับเฉพาะบุคคล (secrecy) กล่าวคือ เป็นข้อเท็จจริงที่สามารถรู้และ เห็นได้เฉพาะบุคคล ซึ่งบุคคลภายนอกหรือสาธารณชนไม่สามารถเข้าร่วมรู้เห็นได้
3. การมีอิสระในการกำหนดของตนเอง (autonomy) บุคคลมีความสามารถในการคิด และตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆของตนเอง การมีชีวิตที่เป็นอิสระปราศจากการ ควบคุมโดยรัฐ

Alan F. Westin ได้อธิบายการพิจารณาข้อความคิดของสิทธิส่วนบุคคลว่าเป็นสิ่งที่มี มิติ การพิจารณาเพียงแง่มุมหนึ่ง อาจไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะอ้างสิทธิส่วนบุคคลได้ ต้องพิจารณา ในแง่มุมทั้งสามประกอบกัน นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงมิติทางสังคมและวัฒนธรรมด้วย จึงอาจ เพียงพอต่อการกล่าวอ้างสิทธิส่วนบุคคล³⁴

ตามหลักกฎหมายเยอรมันอธิบายการแบ่งแยกขอบเขต “ส่วนบุคคล” กับ “สาธารณะ” โดยอาศัยหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. เรื่องส่วนบุคคลเป็นเรื่องที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับหรือผลกระทบต่อสังคม เช่น เรื่องราว ของบุคคลที่ไม่มีผลกระทบต่อบุคคลอื่น หรือไม่มีผลต่อสาธารณะ ได้แก่ เรื่องที่ เกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคล
2. เป็นเรื่องเฉพาะตัวของบุคคล คือ สิทธิที่จะถอนตัวออกจากสังคม พฤติกรรม เฉพาะตัวของบุคคล เช่น การดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว การทำมาหาได้ซึ่ง ทรัพย์สินเงินทองที่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสังคม การประกอบอาชีพ การติดต่อสื่อสาร ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ เช่น ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงานหรือ ภายในกลุ่มบุคคลที่ตั้งขึ้น เป็นต้น

---

³⁴David H. Flaherty, Privacy Editon, Privacy and Data Protection: An International Bibliography. (New York: Knowledge Industry Publication Inc, 1984), pp.14.

3. การติดต่อสื่อสารหรือการสนทนาในเรื่องที่มีลักษณะเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล เช่น การติดต่อสื่อสารทางจดหมาย การพูดสนทนาทางโทรศัพท์ โทรเลขหรือทางอีเมล โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับบุคคลที่อาจถูกให้คำนิยามอยู่ในขอบเขตสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งสมาชิกของสังคมมีเหตุควรคาดหมายได้ว่าเรื่องราวดังกล่าวได้รับการเก็บไว้กับตัวเขาเอง เช่น การเขียนจดหมายตอบโต้หรือเอกสารของตัวเขา หรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับร่างกาย จิตใจ เรื่องครอบครัว บ้านหรือความสัมพันธ์อื่นๆของตัวเขา³⁵
4. ทศนคติ ความเชื่อ รสนิยม ไม่ว่าจะในเรื่องทัศนคติในการดำเนินชีวิต ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อในลัทธิต่างๆ หรือลัทธิทางการเมืองการปกครอง
5. กรณีอื่นที่อาจถือได้ว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคล กรณีอื่นสามารถศึกษาได้จากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกาที่เป็นบรรทัดฐาน นอกเหนือจากนี้ต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายและแนวคิดในการดำรงชีวิตของคนในสังคม พื้นฐานทางวัฒนธรรมและแนวทางปฏิบัติในสังคม หรือในเบื้องต้นอาจพิจารณาได้จากประสบการณ์ว่า ในแนวปฏิบัติที่เป็นบรรทัดฐานของสังคมถือว่าเรื่องใดเป็นเรื่องส่วนบุคคล เรื่องใดเป็นเรื่องสาธารณะ³⁶

จากหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแนวทางการแบ่งแยกขอบเขตของ "ส่วนบุคคล" กับ "สาธารณะ" ต้องพิจารณาจากหลายปัจจัยประกอบกัน อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลไม่ได้หาได้จากตัวอักษรที่ปรากฏในคำอธิบายหรือในบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น แต่หาได้จากข้อความคิดที่อยู่ในตัวอักษรนั้นเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ด้วยความหลากหลายและความไม่แน่นอนในการให้ความหมายของสิทธิส่วนบุคคล แต่ข้อความคิดของสิทธิส่วนบุคคลมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ในทางกายภาพ กล่าวคือ สิทธิส่วนบุคคลในทางกายภาพหรือเนื้อตัวร่างกายของปัจเจกชนซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีอิสระที่จะกำหนดตัวเองได้

³⁵Patrick Birkinshaw, Edit by Robert Blackburn, Citizenship and Privacy: Right of Citizenship. (New York: Mansell Publishing Limited. 1993), pp.35.

³⁶ชูชีพ ปิณฑะศิริ, การละเมิดสิทธิส่วนตัว. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 3.

ตามเจตจำนงที่ประสงค์ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมของตนเอง หรือพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง ซึ่งการที่บุคคลจะใช้สิทธิดังกล่าวได้นั้น แต่ละบุคคลต้องเคารพสิทธิในชีวิตและร่างกายและเคารพขอบเขตปริมณฑลส่วนบุคคลของแต่ละคน³⁷

2. ข้อมูลข่าวสารบางประการอันมีลักษณะเป็นส่วนบุคคล บัณฑิตชนแต่ละคนมีสิทธิที่จะกำหนดขอบเขต และตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเองว่าจะเปิดเผยหรือเผยแพร่ต่อสาธารณะหรือบุคคลภายนอกได้แค่ไหน เพราะการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลบางประการ เช่น ข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน (sensitive data) การเปิดเผยไม่เพียงแต่เปิดเผยให้สาธารณะหรือบุคคลภายนอกได้รู้แล้วเท่านั้น แต่อาจส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียงและชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของข้อมูลข่าวสารนั้น
3. เรื่องเกี่ยวกับการใช้สิทธิพัฒนาบุคลิกภาพ บัณฑิตชนย่อมมีสิทธิที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของเขา ได้แก่ สิทธิของบุคคลที่จะใช้ชื่อ สิทธิที่มีเหนือชีวิต ร่างกาย อนามัย สิทธิในชื่อเสียงเกียรติยศ สิทธิที่จะขัดขวางมิให้บุคคลมาดักฟังหรือบันทึกเสียงสนทนา³⁸ เป็นต้น

ขอบเขต "ส่วนบุคคล" (private sphere) นั้น บัณฑิตชนแต่ละคนย่อมมีอิสระในการกระทำการหรือละเว้นกระทำการใดๆโดยปราศจากการแทรกแซงทางสังคม บัณฑิตชนทุกคนมีสิทธิที่จะกีดกันบัณฑิตชนอื่นหรือรัฐมิให้รบกวนหรือละเมิดขอบเขตของส่วนบุคคลของตนได้ สาระสำคัญบัณฑิตชนต้องมีความสามารถในการคิดและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

---

³⁷ บวรเจต สึงคะเนติ, พื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), หน้า 87.

³⁸ หยุต แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 15, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพริ้ง, 2545), หน้า 223-224.

2.3 พัฒนาการของสิทธิส่วนบุคคล

ในระยะแรกการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลมุ่งคุ้มครองบุคคลจากการกระทำละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในการตรวจสอบความเคลื่อนไหวของนักการเมืองหรือผู้มีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครอง หรือต่อประชาชนในศตวรรษที่ 19 อาจกล่าวได้ว่านายของสิทธิส่วนบุคคลในขณะนั้นคือการปลอดจากการสอดแนมของรัฐ การมีอิสระในการปกครองตนเอง การมีอิสระในการดำเนินชีวิตโดยปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจของรัฐ ประชาชนจึงรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องให้รัฐมีการให้ความคุ้มครอง "สิทธิส่วนบุคคล" ในฐานะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน อันเป็นสาระสำคัญของสิทธิในความเป็นมนุษย์ของบุคคลหรือที่เรียกว่า "สิทธิมนุษยชน"

พัฒนาการของสิทธิส่วนบุคคลที่สำคัญและเป็นตัวกระตุ้นให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิส่วนบุคคล เกิดจากคำพิพากษาขัดแย้งของนักกฎหมายสองท่านในคดี *Olmstead v. United States* คดีดังกล่าวศาลได้มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในคดีนี้ผู้พิพากษาเสียงข้างมากมีความเห็นว่าการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญในเรื่องเกี่ยวกับการตรวจค้นและยึดทรัพย์สิน เพราะไม่มีการกระทำต่อร่างกาย ไม่เป็นการละเมิดต่อร่างกายแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษา Samuel D. Warren และ Louis D. Brandeis ทั้งสองท่านมีความเห็นว่า วัตถุประสงค์หลักในการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในรัฐธรรมนูญนั้นได้ยอมรับความสำคัญของจิตวิญญาณของมนุษย์ในการแสดงความรู้สึกนึกคิดในจิตใจตามธรรมชาติของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นคุณค่าสูงสุดในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นไม่มีบุคคลใดหรือรัฐใดที่สามารถละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของปัจเจกชนได้ จากการทำความเห็นแย้งนี้ก่อให้เกิดการให้คำอธิบายของสิทธิส่วนบุคคล คือสิทธิส่วนบุคคลในความหมายของสิทธิที่จะอยู่โดยลำพัง (right to be let alone) ซึ่งก่อนหน้านี้นี้มีผู้พิพากษา Thomas M. Cooley ได้กล่าวอธิบาย สิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิของปัจเจกชนคนใดคนหนึ่งในส่วนที่มีลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลเพื่อป้องกันตัวเองออกจากสาธารณชน

สาระสำคัญของบทความนี้ได้กล่าวถึงปัจเจกชนจะต้องได้รับความคุ้มครองโดยบริบูรณ์ในร่างกายและทรัพย์สินนั้นเป็นหลักการที่เก่าแก่พอๆกับหลักคอมมอนลอว์ (common law) ในเรื่องละเมิดมากกว่าที่จะปรากฏในรูปของกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือรัฐบัญญัติ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองนำมาซึ่งความจำเป็นที่จะต้องรับรองสิทธิใหม่ๆ และคอมมอนลอว์ (common law) ไม่เคยล้าสมัยที่จะสนองความต้องการของสังคม ด้วยเหตุนี้ในสมัยแรกกฎหมายบังคับให้มีการชดเชยค่าเสียหายเฉพาะการละเมิดต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน

ในสมัยนั้นสิทธิในชีวิตจำกัดเพียงเพื่อคุ้มครองบุคคลจากการประทุษร้ายทุกรูปแบบ ต่อมา กฎหมายได้รับรองธรรมชาติทางจิตใจของมนุษย์ อันได้แก่ อารมณ์และภูมิปัญญา ขอบเขตของ สิทธิตามกฎหมายเหล่านี้ถูกขยายออกไปเรื่อยๆจนถึงปัจจุบัน สิทธิส่วนบุคคล มีความหมายถึง สิทธิที่จะมีความสุขในชีวิต อีกนัยหนึ่งคือ สิทธิที่จะอยู่ตามลำพัง ซึ่งผู้พิพากษา Samuel D. Warren และ Louis D. Brandeis ทั้งสองได้ยอมรับว่า สิทธิส่วนบุคคลมีข้อจำกัดสิทธิบาง ประการ กล่าวคือ สิทธิส่วนบุคคลต้องไม่ขัดขวางต่อการเผยแพร่เรื่องราวอันเกี่ยวข้องกับประโยชน์ สาธารณะ สิทธิส่วนบุคคลไม่คุ้มครองบุคคลซึ่งได้แสดงเจตนาละสิทธิที่จะมีความเป็นอยู่โดยรอด พ้นจากการรับรู้ของสาธารณะ หมายความว่ายอมให้สาธารณะรับรู้ความเป็นอยู่ในชีวิตของตน สิทธิส่วนบุคคลไม่ขัดขวางต่อการสื่อสารเรื่องราวใดๆที่ได้รับเอกสิทธิ์ภายใต้กฎหมายเกี่ยวกับการ หมิ่นประมาท แม้เรื่องราวนั้นจะเป็นเรื่องส่วนบุคคลก็ตาม และสิทธิส่วนบุคคลย่อมระงับไปเมื่อมี การเผยแพร่ข้อเท็จจริงโดยบุคคลนั้นเองหรือโดยความยินยอมของบุคคลนั้น

อย่างไรก็ตาม สิทธิส่วนบุคคลนี้จะไม่กระทบกระเทือนโดยอ้างเหตุว่า ข้อความที่ เผยแพร่นั้นเป็นความจริงเพื่อไม่ต้องรับผิดชอบไม่ได้ แม้ข้อความนั้นมีได้บิดเบือนต่อความเป็นจริง แต่ถ้าก่อให้เกิดความเสียหายต่อความรู้สึกของปัจเจกชนก็เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลแล้ว³⁹ เพราะสิทธินี้มีไว้เพื่อเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายแก่คุณลักษณะของบุคคล แต่เพื่อให้ชดเชย ค่าเสียหายแก่สิทธิในชีวิตส่วนบุคคล ซึ่งสิทธินี้มีไว้เพื่อป้องกันการบิดเบือนชีวิตส่วนบุคคล ของผู้อื่นเท่านั้น แต่เพื่อป้องกันมิให้มีการนำไปเผยแพร่โดยเด็ดขาด อีกทั้งในปัจจุบันนี้เทคโนโลยี สมัยใหม่ได้สร้างอุปกรณ์ เช่น เลนส์ดิงภาพจากระยะไกล เครื่องบันทึกเสียงและไมโครโฟนเพื่อดัก ฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ กล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ที่สามารถบันทึกภาพ ฯลฯ เป็นต้น ฉะนั้นเครื่องมือเหล่านี้เมื่อนำมาใช้ประกอบกับกรรมวิธีแล้ว ย่อมทำให้การล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้ง่ายขึ้นและโดยที่บุคคลนั้นไม่อาจรู้ตัว

ต่อมาในปี ค.ศ. 1902 ศาลอุทธรณ์มลรัฐนิวยอร์กพิพากษาด้วยคะแนน 4 ต่อ 3 ยก คำร้องโจทก์ ที่ขอให้ศาลออกคำสั่งห้ามใช้รูปภาพเด็กหญิงผู้หนึ่งโฆษณาแบ่งข้าวสาลี ทั้งที่ตัวเด็ก และผู้ปกครองเด็กมิได้ยินยอมในการโฆษณานั้น ศาลให้เหตุผลว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็น รูปธรรม และไม่มีเจตนารมณ์ให้มีการชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจ หลักคอมมอนลอว์ (common law) มิได้รับรองสิทธิในชีวิตส่วนบุคคลแต่ประการใด

³⁹Samuel D. Warren & Louis D. Brandeis, "The Right to Privacy", Harvard Law Review. 4(1980), pp.198.

คำพิพากษานี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางและกลายเป็นตัวกระตุ้นให้ในปี ค.ศ. 1903 รัฐสภามลรัฐนิวยอร์กผ่านรัฐบัญญัติรับรองสิทธิส่วนบุคคล (New York Civil Rights Law 1921) ซึ่งถือเป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศสหรัฐอเมริกาที่รับรองสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งบัญญัติว่า "การใช้ชื่อ รูปภาพหรือภาพถ่ายของบุคคลอื่น เพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้าหรือการโฆษณาที่เขามิได้ให้ความยินยอมเป็นหนังสือ เป็นความผิดทางอาญาและเป็นการละเมิด"⁴⁰ ในเวลาต่อมามลรัฐต่างๆ เกือบทุกมลรัฐ ก็ได้ให้การรับรองสิทธิส่วนบุคคล โดยตราเป็นกฎหมายมลรัฐและให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล รวมถึงสิทธิที่จะมิให้มีการนำบุคลิกภาพของบุคคลไปใช้แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ มิให้มีการโฆษณาเรื่องราวส่วนบุคคลอันสาธารณะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยชอบ หรือมิให้มีการก้าวล่วงโดยมิชอบต่อกิจกรรมส่วนบุคคลในลักษณะรุนแรง ก่อให้เกิดความตกใจหรืออับอายหรือเป็นสิทธิของบุคคลที่จะอยู่ตามลำพังและดำเนินชีวิตอย่างสันโดษ⁴¹

ในอีกด้านหนึ่ง สิทธิส่วนบุคคลอาจหมายถึงความถึงข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นข้อมูลที่บุคคลสามารถปฏิเสธที่จะเปิดเผยต่อสาธารณะได้และรวมถึงการจำกัดความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ ทัศนคติทางการเมือง หรือความเชื่อทางศาสนา การหลบหนีจากเครื่องมือตรวจจับต่างๆ หรือจากการถูกเข้าแทรกแซง ฯลฯ เป็นต้น

2.4 ความหมายและประเภทของสิทธิส่วนบุคคล

2.4.1 ความหมายของสิทธิส่วนบุคคล

ความหมายของคำว่า "สิทธิส่วนบุคคล" เป็นการยากที่จะให้คำนิยาม ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพการปกครองในสังคม การเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม ฯลฯ เป็นต้น จากการศึกษาวิจัยพบว่าผู้ให้ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลไว้มากมาย แต่ก็มีสาระสำคัญไปในทิศทางเดียวกัน

⁴⁰Willaim L. Prosser, Torts: Case and Materials, pp.1058.

⁴¹Ibid., pp.1058.

Alan F. Westin ให้ความหมายของคำว่า "สิทธิส่วนบุคคล" ไว้ว่า สิทธิในชีวิตส่วนบุคคลเป็นเรื่องความสมัครใจของบุคคลที่จะเลือกหรือถอนตัวเองจากสังคมส่วนรวม ไม่ว่าจะโดยการแสดงออกทางด้านร่างกายหรือจิตใจ รวมถึงเรื่องที่ต้องการจะอยู่อย่างสันโดษหรือโดยเฉพาะกลุ่มภายใต้เงื่อนไขว่าจะไม่ถูกรบกวนหรือขัดขวาง⁴²

Arthur Miller ได้ให้สาระสำคัญของคำว่า "สิทธิส่วนบุคคล" ว่าหมายถึงความถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตนเอง⁴³

Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า "สิทธิส่วนบุคคล" หมายถึงความถึงสิทธิของบุคคลที่จะอยู่โดยลำพังเสรี ปราศจากการรบกวนจากบุคคลภายนอก ซึ่งกล่าวโดยทั่วไปแล้ว สิทธิในชีวิตส่วนบุคคลเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองตามแนวคิดที่ว่าเป็นเสรีภาพอันมีมาแต่ดั้งเดิมก็ได้ สิทธิเช่นนี้ให้การปกป้องต่อการเข้าสอดแทรกในกิจกรรมส่วนบุคคลโดยรัฐ ซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่จะเลือกดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัวของตนเองหรือความสัมพันธ์ของตนเองกับผู้อื่น⁴⁴

Edward Bloustein กล่าวว่า "สิทธิส่วนบุคคล" เป็นเรื่องเฉพาะตัวของบุคคล มีอิสระ และสามารถปกป้องไม่ให้ถูกล่วงละเมิดในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁴⁵

John Stuart Mill ให้ความหมาย "สิทธิส่วนบุคคล" ว่าบุคคลนั้นมีสิทธิในการดำรงอยู่ทางกายภาพ ทางจิตวิญญาณและทางนิตินัย โดยได้รับการเคารพในความเท่าเทียมกันทาง

---

⁴²Electronic Privacy Information Center and Privacy International, Privacy and Human Rights 2001: An International Survey of Privacy Laws and Developments. First Edition, The United States of America, pp.1.

⁴³James Michael, Privacy and Human Rights: International and Comparative Study with Special Reference to Development in Information Technology. pp.3.

⁴⁴Henry Campbell Black, Black's Law Dictionary with Pronunciations. 5th Edition (1979), pp.1075-1076.

⁴⁵Electronic Privacy Information Center and Privacy International, Privacy and Human Rights 2001: An International Survey of Privacy Laws and Developments. First Edition, The United States of America, pp.1.

ธรรมชาติส่วนบุคคล รูปร่างลักษณะและเกียรติยศชื่อเสียง สิทธิของมนุษย์จะมีโดยสมบูรณ์หากไม่กระทำการอื่นอันเป็นการละเมิดต่อผู้อื่น⁴⁶

Louis Henkin กล่าวว่า "สิทธิส่วนบุคคล" หมายถึงการกำหนดตนเอง เป็นสิทธิเสรีภาพทางศีลธรรมของปัจเจกชนในการที่จะมีความคิดของตนเอง การกระทำและการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยมีแนวทางพิจารณาจากขอบเขตของความเป็นอิสระของปัจเจกชน⁴⁷

Roscoe Pound และ Pual Freund ให้นิยามว่า "สิทธิส่วนบุคคล" หมายถึง การแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพหรือความเป็นตัวตน ซึ่งพิจารณาในสิทธิที่ปัจเจกชนพึงมีในฐานะที่เป็นมนุษย์⁴⁸

Ruth Gavison ให้ความหมายว่า "สิทธิส่วนบุคคล" หมายถึง การปกปิด ไม่เปิดเผย และความสันโดษ ซึ่งเป็นรูปแบบของการควบคุมบนพื้นฐานของความลับ⁴⁹

Thomas M. Cooley เป็นคนแรกที่กล่าวว่า "สิทธิส่วนบุคคล" เป็นสิทธิที่จะอยู่อย่างสันโดษ (The Right to be let alone)⁵⁰

Warren และ Brandeis ให้ความหมายว่า "สิทธิส่วนบุคคล" เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เป็นสิทธิของบุคคลที่จะอยู่โดยลำพัง โดยปราศจากการแทรกแซงหรือถือเอาหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในเรื่องส่วนบุคคลหรือกิจกรรมส่วนบุคคลโดยแท้จริงของเขา หรือการนำข้อเท็จจริงส่วนบุคคลของเขาไปเผยแพร่แก่บุคคลอื่นหรือต่อสาธารณชน อันทำให้เขาเดือดร้อน

---

⁴⁶Manfred Nowark, UN Covenant on Civil and Political Rights. (N.P.Engel: Publishes-Kehl-Strasbourg-Arlington, 1990), pp.86.

⁴⁷Louis Henkin, "Privacy and Autonomy", Columbia Law Review 74 (1974), pp.1425.

⁴⁸Roscoe Pound, "Interest in Personality, Harvard Law Review 28 (1915) and Pual A. Freund, The America Law Insitute, (May 1975), pp.574.

⁴⁹Ruth Gavison, "Privacy", Yale Law Journal. 89(1980), pp.433.

⁵⁰Thomas M. Cooley, Cooley on Torts. 2nd ed., (1888), pp.29.

ราคาญ อับอายหรือทุกข์ทรมานใจ รวมถึงการเข้าถือเอาชื่อหรือภาพของเขาไปใช้เพื่อประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยมิได้รับความยินยอมจากเขา⁵¹

Zimmerman และ Oneil King อธิบายสิทธิส่วนบุคคลว่าหมายถึงสิทธิที่จะอยู่คนเดียว ปราศจากการแทรกแซงโดยบุคคลอื่นหรือถูกแทรกแซงน้อยที่สุด รวมไปถึงสิทธิที่จะปกป้องตนเองจากการแทรกแซงในชีวิตส่วนตัว ครอบครัว ความเป็นอยู่ในบ้าน รวมถึงตลอดถึงเรื่องกาย จิตใจและอิสรภาพทางความคิด ทำให้เสียชื่อเสียงและเกียรติยศ หรือทำให้มัวหมองในสายตาสาธารณชน และการเปิดเผยเรื่องส่วนบุคคลอย่างไม่เคารพและทำให้อับอาย⁵²

ได้มีการพัฒนาสร้างหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในทางกฎหมาย ดังนั้น ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงศึกษาความหมายของสิทธิส่วนบุคคลในหลักกฎหมายระหว่างประเทศ พอสังเขป ดังนี้

ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ อาจพิจารณาได้จาก ปรวิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งประกาศโดยองค์การสหประชาชาติ เมื่อ ค.ศ.1948 ข้อ 12 ดังนี้

“บุคคลย่อมไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว ในเคหสถาน หรือในการสื่อสาร หรือไม่อาจถูกลบหลู่ในเกียรติยศและชื่อเสียง บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองโดยกฎหมายต่อการก้าวล่วงในสิทธิเช่นนั้น”⁵³

⁵¹Warren, S.D. and Brandeis, L.D., “The Right to Privacy, ”Harvard Law Review, 5 (1980), pp.193.

⁵²Electronic Privacy Information Center and Privacy International, Privacy and Human Rights 2001: An International Survey of Privacy Laws and Developments. First Edition, The United States of America, pp.1.

⁵³กมล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก. พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม), หน้า 474.

และอาจพิจารณาได้จากกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง ซึ่งให้ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลไว้ในข้อ 17 ความว่า

“1. บุคคลจะถูกแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน หรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการ หรือโดยมิชอบด้วยกฎหมายมิได้ และจะถูกลบลู่เกียรติและชื่อเสียงโดยมิชอบด้วยกฎหมายมิได้

2. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมิให้ถูกแทรกแซง หรือลบลู่เช่นนั้น”⁵⁴

จากบทบัญญัติข้อ 12 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและข้อ 17 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง จะเห็นได้ว่าสิทธิส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสิทธิเสรีภาพอื่นๆ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เป็นต้น ซึ่งความเกี่ยวพันของสิทธิเสรีภาพเช่นนี้ ถึงกับผู้มิกล้าว่า “สิทธิมนุษยชนก็คือรูปการของสิทธิส่วนบุคคล”⁵⁵

นอกจากนี้แล้วก็อาจพิจารณาความหมายของสิทธิส่วนบุคคลได้จากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาแห่งชาตินี้ ดังนี้

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้บัญญัติให้ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลไว้ในข้อ 16 ความว่า

“1. เด็กจะไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการหรือโดยชอบด้วยกฎหมายในความเป็นอยู่ส่วนตัว ครอบครัว บ้าน หรือหนังสือตอบโต้ รวมทั้งจะไม่ถูกกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อเกียรติและชื่อเสียง

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 488.

⁵⁵ Volio Fernando, “Legal Personality, Privacy and the Family,” in Henkin (ed.), The International Bill of Rights (New York: Columbia University Press, 1981) cited in James Michael, Privacy and Human Rights: International and Comparative Study, with Special Reference to Development in Information Technology, pp.20.

2. เด็กมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแทรกแซงหรือการกระทำดังกล่าว⁵⁶

ส่วนอนุสัญญาแห่งชาติยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้บัญญัติให้ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลไว้ในข้อ 8 ความว่า

"(1) บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความเคารพในชีวิตความเป็นส่วนตัว ชีวิตครอบครัว บ้านและการติดต่อสื่อสาร"⁵⁷

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่า "สิทธิส่วนบุคคล" หมายถึง สิทธิของบุคคลที่จะอยู่โดยลำพังปราศจากการรบกวนของบุคคลภายนอก ทั้งนี้ เพราะการที่บุคคลเข้ามาสอดแทรกหรือเกี่ยวข้องโดยขัดกับความต้องการของผู้ที่ถูกรบกวน บุคคลนั้นย่อมสูญเสียความเป็นอิสระส่วนบุคคล

2.4.2 ประเภทของสิทธิส่วนบุคคล

จากแนวคิดเรื่องสิทธิส่วนบุคคลข้างต้นกล่าวได้ว่า เมื่อกล่าวถึง "สิทธิส่วนบุคคล" (privacy) แล้วจะต้องแยกพิจารณาระหว่างสิทธิส่วนบุคคลทั่วไป (privacy in general) และสิทธิส่วนบุคคลในด้านข้อมูลข่าวสาร (information privacy หรือ data privacy) เพราะว่าสิทธิส่วนบุคคลในด้านข้อมูลส่วนบุคคลเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสิทธิส่วนบุคคลทั่วไป ปัจจุบันมีการแบ่งออกเป็น 4 ประเภท⁵⁸

⁵⁶ กุมพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก, หน้า 544.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 560.

⁵⁸ Electronic Privacy Information Center and Privacy International, Privacy and Human Rights 2001: An International Survey of Privacy Laws and Developments, First Edition, The United States of America, pp.3.

(1) สิทธิส่วนบุคคลในชีวิตร่างกาย (bodily privacy)

การคุ้มครองในชีวิตร่างกายของบุคคลในทางกายภาพที่จะไม่ถูกดำเนินการใดๆ อันเป็นการละเมิด เช่น การทดสอบทางพันธุกรรม (genetic tests) การตรวจสอบการใช้สารเสพติด (drug testing) หรือการล่วงละเมิดทางเพศ (sexual harassment) ฯลฯ เป็นต้น

(2) สิทธิส่วนบุคคลในการติดต่อสื่อสาร (communication privacy)

การให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับความปลอดภัยและความลับในการติดต่อสื่อสารที่ได้กระทำในรูปแบบต่างๆ (interception communications) เช่น การส่งจดหมาย การพูดคุยทางโทรศัพท์หรือวิธีการอื่นๆ

(3) สิทธิส่วนบุคคลในเคหสถาน (territorial privacy)

กรณีการให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการจำกัดมิให้บุคคลอื่นดำเนินการใดๆ อันเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในสถานที่ต่างๆ เช่น สถานที่ทำงานหรือสถานที่สาธารณะ ฯลฯ เป็นต้น

(4) สิทธิส่วนบุคคลเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร (information privacy)

เป็นการให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลโดยการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินการใดๆ ต่อข้อมูล เช่น การเก็บรวบรวม การจัดการ การประมวลผล การบริหารจัดการ ในข้อมูล การเก็บรักษาข้อมูล รวมถึงตลอดถึงการทำลายข้อมูล ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อที่ว่า "ข้อมูลส่วนบุคคล" (data protection)

2.5 รูปแบบการรับรองและคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล

เมื่อสิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดอย่างแบ่งแยกไม่ได้ จึงได้มีความพยายามที่จะทำให้เกิดความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น แต่เดิมมีการรับรองสิทธิส่วนบุคคลมายาวนานมากซึ่งสามารถนับย้อนไปเป็นพันๆ ปี อาทิเช่น มีการรับรองสิทธิส่วนบุคคลในคัมภีร์อัลกุ

อาน คัมภีร์ไบเบิล กฎหมายของชาวจีน ชาวกรีกโบราณและกฎหมายของชาวยิว เป็นต้น รัฐหรือผู้ปกครองต้องยอมรับโดยการรับรองและคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติของผู้อยู่ใต้การปกครองอย่างเป็นรูปธรรมโดยปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรเขียนไว้ในกฎหมายที่สูงสุดของบ้านเมืองคือรัฐธรรมนูญโดยปรากฏเป็นหมวดหมู่หรือปรากฏอยู่ในอารัมภบทของรัฐธรรมนูญก็ได้ และในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

2.5.1 รูปแบบการให้การรับรองสิทธิส่วนบุคคล

(1) รับรองโดยกฎหมายระหว่างประเทศ

จากความพยายามที่จะให้สิทธิส่วนบุคคลเกิดความชัดเจนและแน่นอนมากขึ้น เช่นเดียวกับสิทธิมนุษยชนที่กำหนดไว้ในข้อ 12 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ดังนี้

“บุคคลย่อมไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว ในเคสสถานหรือในการสื่อสาร หรือไม่อาจลบล้างในเกียรติยศชื่อเสียง บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองโดยกฎหมายต่อการก้าวล่วงในสิทธิเช่นนั้น”

เนื่องด้วยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมิใช่ข้อตกลงระหว่างประเทศและไม่มีผลทางกฎหมายกับรัฐสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ดังนั้นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหลายกรณีต้องอาศัยกฎบัตรสหประชาชาติเป็นหลัก ดังนั้นสหประชาชาติจึงได้ดำเนินการทำให้สิทธิมนุษยชนที่ระบุในกฎบัตรสหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้นให้เป็นสิทธิตามกฎหมาย ทั้งนี้โดยจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยตรงและให้มีผลผูกพันตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศต่อรัฐภาคีทุกรัฐ ดังนี้

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (International Covenant of Economic, Social and Culture Rights, 1966) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights,

1966) พร้อมด้วยพิธีสารเลือกรับ 2 ฉบับ⁵⁹ (Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights, 1966)

เอกสารสองฉบับแรกมีความสำคัญ เพราะได้นำสิทธิสำคัญๆ ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมารวมไว้และได้จำแนกสิทธิแต่ละชนิดออกโดยละเอียด เจตนารมณ์ในกติกาทั้งสองฉบับก็เพื่อทำให้วัตถุประสงค์ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมโดยระบุสิทธิต่างๆ ด้วยถ้อยคำในทางกฎหมาย เพื่อก่อให้เกิดพันธะแก่รัฐสมาชิกที่จะต้องปฏิบัติตามและกำหนดวิธีการคุ้มครองสิทธิไว้โดยละเอียด

(2) รับรองโดยบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

คำปรารภของรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส (preamble) คำประกาศรับรองสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส (Declaration of the Right of Men and Citizen 1789) ลงวันที่ 4 สิงหาคม 1789 มีการรับรองสิทธิมนุษยชนไว้อย่างเด่นชัด ในเรื่องการรับรองสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ โดยจัดทำในรูปของคำประกาศให้รับรู้กัน โดยคำประกาศนี้ใช้คำว่าสิทธิของมนุษย์แต่ละคนและพลเมืองแต่ละคน อันเป็นรากฐานปรัชญาปัจเจกชนนิยม ซึ่งให้ความสำคัญกับความเป็นคนแต่ละคน รวมทั้งสิทธิส่วนบุคคลของปัจเจกชนนั้นว่าเป็นหัวใจของสังคม ซึ่งปรัชญาปัจเจกชนนิยมถือว่าหัวใจของสังคมอยู่ที่การยอมรับคุณค่าของคน มนุษย์ทุกคนแต่ละคนที่เป็นสังคม รัฐไม่อาจก้าวก่ายบุคคลและสิทธิของปัจเจกชนได้ เว้นแต่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม แสดงให้เห็นว่า คำประกาศรับรองสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 เป็นต้นแบบของการรับรองสิทธิมนุษยชนและมีอิทธิพลในการรับรองสิทธิเสรีภาพของประเทศต่างๆ ในสากลโลก รัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ 3 กันยายน ค.ศ. 1791 (รัฐธรรมนูญฉบับแรกของฝรั่งเศส) ได้นำบทบัญญัติของคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 มาไว้ในคำปรารภของรัฐธรรมนูญ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการรับรองสิทธิมนุษยชนของคำประกาศ

รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา (The Constitution of the United States of America) ได้รับรองและคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลปรากฏอยู่ใน The First Amendment เป็น

---

⁵⁹ ประเทศไทยนั้นแม้จะเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศฉบับนี้ แต่ก็ยังไม่ประสงค์ผูกพันตามข้อกำหนดในพิธีสารเลือกรับทั้งสองฉบับ

บทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลจากการกระทำที่เป็นการแทรกแซงความเป็นส่วนบุคคลของรัฐและจากของปัจเจกชนด้วยตนเองและ The Fourth Amendment เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการค้นและการยึดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ภายใต้บทบัญญัติฉบับนี้มีขอบเขตให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลเกี่ยวกับร่างกาย ที่อยู่อาศัย เอกสารและอื่นๆเช่น फिल्म สื่อบันทึกเสียง ฯลฯ ที่สามารถสื่อให้เห็น ได้ยินและเข้าใจได้

รัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (The German Constitution) ได้บัญญัติรับรองสิทธิส่วนบุคคลไว้ว่า "บุคคลมีสิทธิที่จะควบคุมพัฒนาการและแสวงหาประโยชน์ในความมีตัวตนของเขา ซึ่งลักษณะเด่นของรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน คือ การให้หลักประกันแก่ประชาชนชาวเยอรมันตั้งแต่เรื่องเกียรติภูมิของมนุษย์ สิทธิที่จะพัฒนาบุคลิกภาพ สิทธิในชีวิตร่างกาย ความเสมอกันทางกฎหมาย ฯลฯ เป็นต้น เนื่องจากประวัติศาสตร์ของชาวเยอรมันกับระบบเผด็จการของฮิตเลอร์และการพยายามฆาตกรรมหมู่ในค่ายกักกันโดยพวกนาซี ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ดังนั้น รัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันจึงเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้ความสำคัญแก่สิทธิขั้นพื้นฐานและสิทธิส่วนบุคคลอย่างชัดเจน

(3) รับรองโดยพระราชบัญญัติ

ถึงแม้ว่าประเทศอังกฤษจะได้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปในปี ค.ศ. 1950 การตื่นตัวในเรื่องสิทธิส่วนบุคคลโดยการยอมรับเอากฎหมายระหว่างประเทศมาเพื่อให้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายภายในประเทศของประเทศอังกฤษนั้น ต้องได้รับความยินยอมจากรัฐสภา โดยต้องผ่านกฎหมายของรัฐสภาเสียก่อนจึงจะมีผลใช้บังคับ และเนื่องด้วยสิทธิส่วนบุคคลในประเทศอังกฤษยังมีความคลุมเครืออยู่ จึงมีการตราพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1998 (The Human Rights Act 1998) ขึ้นมาใช้บังคับและกฎหมายฉบับนี้ได้ผนวกเอาอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินี้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายของอังกฤษ ทำให้การรับรองสิทธิส่วนบุคคลของประเทศอังกฤษเป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่าในอดีต

ในประเทศแคนาดามีการออกกฎหมายกลาง (federal law) ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล 2 ฉบับ ได้แก่ กฎหมายความเป็นส่วนตัว (The Privacy Act) เป็นกฎหมายที่ควบคุมและดูแลการจัดเก็บ การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ภายใต้ความครอบครองหรือควบคุมของหน่วยงานของรัฐเพื่อมิให้กระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล และกฎหมายคุ้มครองข้อมูล

ส่วนบุคคลและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (The Personal Information Protection and Electronic Documents Act หรือ PIPEDA) เป็นกฎหมายที่ควบคุมการจัดเก็บ การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองหรือการควบคุมของหน่วยงานหรือองค์กรภาคเอกชน

(4) รับรองโดยคำพิพากษา

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (common law) ซึ่งถือคำพิพากษาของศาลเป็นที่มาของกฎหมาย จากการศึกษาวิจัยพบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา คำพิพากษาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

(4.1) การก้าวล่วงต่อชีวิตส่วนบุคคลของผู้อื่น (intrusion)

เป็นการกระทำโดยเจตนาที่เข้าแทรกแซงหรือก้าวล่วงความเป็นอยู่โดยลำพัง หรือกิจกรรมส่วนบุคคลของผู้อื่น ซึ่งรวมทั้งการเข้าแทรกแซงหรือรบกวนในทางกายภาพต่อเคสสถานของผู้อื่นโดยรวมทั้งการติดตามเฝ้าสังเกตการณ์โดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือการถ่ายรูป การลักลอบอัดเสียงและการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลกรณีนี้โดยมีองค์ประกอบ 3 ข้อ⁶⁰ คือ ก่อให้เกิดความรำคาญ เป็นการกระทำที่ไม่มีเหตุผลสมควรและเป็นการล่วงละเมิดในความเป็นอยู่ส่วนบุคคลหรือความเป็นส่วนบุคคล

อย่างไรก็ตาม แนวทางที่ศาลสหรัฐอเมริกาใช้พิจารณาได้จากตัวอย่างคดี ดังนี้

คดี Rhodes v. Graham (1931) การดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ในเรื่องส่วนบุคคลของผู้อื่น คดี United State of America V. Gugle (1954) ถ่ายภาพผู้ป่วยที่อยู่ในโรงพยาบาลโดยไม่ได้รับความยินยอม แม้จะเป็นสถานที่สาธารณะก็ตาม ก็เป็นเรื่องส่วนบุคคล

คดี Dietman v. Time Inc.(1971) การลักลอบถ่ายภาพของบุคคลอื่นเป็นการกระทำที่ไม่สมควรและกระทำโดยไม่ได้รับอนุญาต

---

⁶⁰Raymond Wacks, Personal Information Privacy and the Law. (Clarendon Press: Oxford, pp.34-38.

คดี Gill v. Hearst Pub. Co., Ltd. การถูกแอบถ่ายภาพในที่สาธารณะ ไม่ได้ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เป็นที่เห็นได้ว่าการแทรกแซงหรือก้าวล่วงในสถานที่สาธารณะ บังเจกชนไม่อาจอ้างสิทธิส่วนบุคคลที่จะอยู่โดยลำพังได้

(4.2) การเปิดเผยเรื่องราวส่วนบุคคลของผู้อื่นต่อสาธารณะ (public disclosure of private fact)

เป็นการเผยแพร่ความจริงในเรื่องส่วนบุคคลที่ไม่เคยเปิดเผยที่ใดมาก่อน เป็นเรื่องที่อับอายของปัจเจกชนโดยเฉพาะ และจะเน้นเรื่องการเปิดเผยหรือการเผยแพร่ ซึ่งจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ของสาธารณะที่ได้รับทราบข้อมูลในฐานะที่เป็นข่าวหรือเพื่อความบันเทิง ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการคือ

- จะต้องมีการเผยแพร่ข่าวสารให้รู้กันเป็นการทั่วไป
- ข้อเท็จจริงที่ถูกเปิดเผยจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นเรื่องส่วนบุคคล
- ข้อเท็จจริงที่ถูกเปิดเผยจะต้องเป็นเรื่องที่ไม่พึงปรารถนาที่จะให้เปิดเผย หรือเป็นเรื่องที่จะทำให้เกิดความอับอายขายหน้าตามความรู้สึกของวิญญูชน

คดี Brents v. Morgan (1327) มีการตีตประกาศว่าบุคคลคนหนึ่งเป็นหนี้และไม่ยอมใช้เงิน ทำให้บุคคลนั้นได้รับความอับอายหรือเสียหาย ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องจริงก็ตาม ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น

คดี Melvin v. Reid (1931) มีการสร้างภาพยนตร์เปิดเผยชีวิตจริงของ Gabrielle D. Melvin ในภาพยนตร์ดำเนินเรื่องว่า Melvin เคยเป็นโสเภณีและต้องหาว่าเป็นฆาตกร และถูกพิพากษายกฟ้องคดีฆ่าคนโดยเจตนา เมื่อพ้นคดีแล้ว เธอก็ได้เลิกอาชีพโสเภณีและเริ่มต้นชีวิตใหม่ การเปิดเผยเรื่องราวชีวิตจริงในอดีตของเธอจากการสร้างภาพยนตร์ดังกล่าว เป็นการทำลายชีวิตใหม่ของเธอ ซึ่งเป็นการทำลายสิทธิส่วนบุคคลในการแสวงหาความสุขในชีวิตของเธอ จึงเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของเธอ

คดี Patton v. Jacobs (1948) และคดี Davis v. General Finance & Thrift Corp. (1950) การรายงานความประพฤติให้นายจ้างทราบ ไม่เป็นการเปิดเผยเรื่องราวส่วนบุคคลต่อสาธารณชน จึงไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

เรื่องราวที่เปิดเผยจะต้องเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจ น่าอับอายหรือไม่พึงปรารถนาของคนทั่วไป เพราะกฎหมายยอมรับว่าปัจเจกชนไม่อาจรอดพ้นจากการสังเกตของสังคม ดังนั้น การรายงานข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมในชีวิตประจำวันตามปกติของปัจเจกชน จึงไม่ใช่เรื่องส่วนบุคคล

คดี Sidis v. FR Pub Corp. (1940) เป็นคดีเกี่ยวกับเด็กอัจฉริยะคนหนึ่งชื่อ William J. Sidis ซึ่งมีความสามารถในการคำนวณและสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดด้วยวัยเพียง 16 ปี หลายปีผ่านไปเมื่อเขาโตขึ้นได้มีความเปลี่ยนแปลง ทำให้เขาไม่มีความสามารถดังกล่าวอีกต่อไป การที่หนังสือพิมพ์นิวยอร์กเกอร์ได้ลงพิมพ์บทความเกี่ยวกับตัวเขา โดยกล่าวถึงเรื่องราวในชีวิตของเขาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เขาล้มป่วยและเสียชีวิตในเวลาต่อมา ศาลได้ตัดสินว่า กรณีนี้ William J. Sidis เป็นบุคคลสาธารณะ แม้มิใช่ด้วยความสมัครใจก็ตาม ชาวของเขาเป็นที่สนใจของสาธารณชนทั่วไปและข้อความดังกล่าวไม่มีข้อความที่น่ารังเกียจตามความรู้สึกของคนธรรมดา

เมื่อเปรียบเทียบกับคดี Melvin v. Reid (1931) แล้ว ถือว่าการเปิดเผยเรื่องราวในอดีตของบุคคลที่เคยเป็นโสเภณีและเป็นจำเลยในคดีฆาตกรรม เป็นเรื่องที่น่ารังเกียจและสังคมไม่อาจยอมรับได้

(4.3) การเปิดเผยเรื่องราวส่วนบุคคลอันเป็นเท็จ (false light in the public eye)

จะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ความคิดเห็น หรือถ้อยคำบางอย่างได้ถูกเปิดเผย คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของผู้อื่น หรือใช้รูปของผู้อื่นประกอบในหนังสือหรือบทความ ซึ่งภาพของผู้นั้นไม่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์พอสมควรกับเนื้อเรื่อง และการเปิดเผยในกรณีนี้จะต้องเป็นเรื่องที่ไม่พึงปรารถนาอย่างยิ่งต่อความรู้สึกของบุคคลโดยทั่วไป

คดี Lord Byron v. Johnston (1816) ใช้ชื่อโจทก์เพื่อแสดงว่าบทประพันธ์ละครเป็นของโจทก์ แม้ว่าจะเป็นบทประพันธ์ที่ดี แต่ต่างก็ทราบกันดีว่าโจทก์มิได้เป็นผู้ประพันธ์จริงและคดี

Metzger v. Dell Pub Co., Ltd. (1955) ใช้ภาพโจทก์แสดงเป็นเด็กผู้กระทำความผิด โดยโจทก์ไม่มีความเกี่ยวข้อง ทำให้โจทก์มีความเสียหายในสายตาสาธารณะ เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

(4.4) การแสวงประโยชน์จากเรื่องส่วนบุคคลของผู้อื่น (appropriation)

เป็นกรณีที่ใช้ชื่อหรือภาพถ่ายเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้า หรือการโฆษณา หรือใช้เป็นชื่อสินค้า บริการ หรือใช้เป็นชื่อบริษัท นิติบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมทั้งโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย เนื่องจากชื่อและภาพเป็นเอกลักษณ์ของปัจเจกชน ซึ่งตามหลักกฎหมายละเมิดของคอมมอนลอว์ (common law) ผลประโยชน์ที่ได้รับนี้ไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของตัวเงิน แต่หากการใช้ชื่อและภาพนั้นเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา เพื่อคุณค่าทางประวัติศาสตร์ หากเป็นเรื่องเพื่อประโยชน์แก่สาธารณะแล้ว ไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

คดี Rhodws v. Sperry & Hutchison Co., Ltd (1908) การใช้ชื่อหรือภาพของโจทก์เพื่อวัตถุประสงค์ในการโฆษณาหรือเพื่อประโยชน์ในทางการค้าโดยที่ไม่ได้รับความยินยอม เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

คดี James Hill v. Time Inc., (1967) เหตุแห่งคดีเกิดเมื่อนักโทษ 3 คนจับตัวโจทก์คือ เจมส์ ฮิลล์เป็นตัวประกันไว้นานกว่า 20 ชั่วโมงในบ้านของโจทก์เอง หลังเหตุการณ์ยุติลง ได้มีการรายงานข่าวอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง จากนั้นโจทก์และครอบครัวได้ย้ายไปอยู่อีกมลรัฐหนึ่งเพื่อหลบหนีการตกเป็นข่าว ต่อมามีการนำเหตุการณ์นี้ไปสร้างเป็นบทละครโทรทัศน์ แสดงให้เห็นว่าครอบครัวของโจทก์และตัวโจทก์ถูกขู่เชือดต่าง ๆ นานา แต่ความจริงแล้วโจทก์และครอบครัวของโจทก์มิได้ถูกกระทำเช่นนั้น หนังสือพิมพ์ใหม่ได้ตีพิมพ์บทละครนี้และได้ลงภาพถ่ายบ้านเดิมของโจทก์ประกอบเรื่องที่ลงพิมพ์นั้น ศาลพิพากษาว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของโจทก์

คดี Meeropol v. Nizer (1953) จำเลย Nizer ได้เขียนหนังสือเล่าถึงการพิจารณาคดีและเหตุการณ์การประหารชีวิตของจูเลียสและอีโธล โรเซนเบิร์ก สองสามีภรรยาที่สมคบกันโจรกรรมความลับเกี่ยวกับระเบิดปรมาณูให้รัสเซีย ศาลถือว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ ไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของบุตรชายของโรเซนเบิร์ก

2.5.2 รูปแบบการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล

(1) การให้คุ้มครองโดยการบัญญัติเป็นกฎหมายทั่วไป

การให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสารเป็นการทั่วไปนั้นเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1970 ในภาคพื้นยุโรปที่ Land of Hesse⁶¹ ซึ่งเป็นรัฐหนึ่งในประเทศเยอรมัน โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวนับได้ว่าเป็นกฎหมายคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสารฉบับแรกของโลก และต่อมาประเทศต่าง ๆ ก็ได้ดำเนินการบัญญัติกฎหมายตามมาอีกหลายประเทศ เช่น ประเทศสวีเดน ในปี ค.ศ. 1973 ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1974 ประเทศเยอรมัน ในปี ค.ศ. 1977 และประเทศฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1978 เป็นต้น⁶² ทั้งนี้ กฎหมายที่ประเทศส่วนใหญ่บัญญัติขึ้นนั้นล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการประมวลผลข้อมูล ที่เน้นไปที่การให้อนุญาต (licensing) และการจดทะเบียน (registration) เพื่อควบคุมประมวลผลข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นหลัก

ต่อมาภายหลังในช่วงปี ค.ศ. 1980 มี การใช้คอมพิวเตอร์กันอย่างแพร่หลาย จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีการพัฒนามากกฎหมายคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสารที่จะต้องคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสารของประชาชนเพิ่มมากขึ้น โดยเน้นไปที่การควบคุมการรวบรวมข้อมูล (collection) การเก็บ (storage) การใช้ (use) และการโอนข้อมูล (transfer) เป็นสำคัญ อีกทั้งเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายนั้นมีประสิทธิภาพ

(2) การให้คุ้มครองโดยการการบัญญัติกฎหมายเฉพาะ

ลักษณะสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสารโดยการบัญญัติกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะ คือ การบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสารในแต่ละเรื่องเป็นการเฉพาะ เช่น การคุ้มครองข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าวีดีโอ หรือ การคุ้มครองข้อมูลทางการเงิน เป็นต้น ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้รูปแบบ

---

⁶¹ Electronic Privacy Information Center and Privacy International, Privacy and Human Rights 2001: An International Survey of Privacy Laws and Developments. First Edition, The United States of America, pp 8.

⁶² Ibid., pp.8.

ดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากการที่กฎหมายหลายฉบับได้ตราออกมาเพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทำธุรกรรมที่แตกต่างกันเป็นการเฉพาะ เช่น Fair Credit Reporting Act, Financial Modernization Act, Children's Online Privacy Protection Act. เนื่องด้วยเหตุผล คือ ต้องการให้มีกฎหมายที่สามารถใช้ได้สอดคล้องทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่มีอยู่ตลอดเวลา⁶³ ซึ่งในขณะเดียวกันในบางประเทศก็เลือกที่จะบัญญัติกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะ ในเหตุผลที่ว่าเพื่อขยายความหรือเพื่อกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมจากกฎหมายคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสารที่ใช้เป็นการทั่วไป โดยอาจจะจำแนกตามประเภทของข้อมูล⁶⁴

(3) การให้การคุ้มครองโดยกลไกกำกับดูแลตนเอง

ในปัจจุบันมีการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสารในรูปแบบที่เรียกว่า “กลไกกำกับดูแลตนเอง” (self-regulations) ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น การที่กลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพหรือกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจในสาขา-ประเภทเดียวกันได้ร่วมกันจัดทำประมวลจริยธรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายด้านการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสาร (privacy policy) เพื่อให้สาธารณชนได้รับทราบถึงนโยบายด้านการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสารขององค์กรหรือหน่วยงานนั้นที่จะปฏิบัติต่อข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างไร

แต่อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสารโดยการใช้อำนาจกำกับดูแลตนเองนั้นเกิดปัญหาในเรื่องการขาดสภาพบังคับในทางกฎหมายที่องค์กรที่เป็นสมาชิกของผู้ประกอบวิชาชีพหรือองค์กรที่ประกาศใช้นโยบายด้านการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสารนั้นจำเป็นต้องปฏิบัติตามประมวลแนวทางปฏิบัติหรือนโยบายการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสารที่ได้ประกาศไว้ แต่ในทางกลับกัน การกลไกกำกับดูแลตนเอง (self-regulations) นั้นมีลักษณะที่ยืดหยุ่นกว่า และสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ได้มากกว่าโดยเฉพาะสาขาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี

⁶³ Electronic Privacy Information Center and Privacy International, Privacy and Human Rights 2001: An International Survey of Privacy Laws and Developments. First Edition, The United States of America, pp. 8.

⁶⁴ Ibid., pp.8.

(4) การให้ความคุ้มครองโดยการให้เทคโนโลยี

ปัจจุบันมีการติดต่อสื่อสารผ่านทางโครงข่ายคอมพิวเตอร์กันอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้มีความเสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นจึงได้มีการคิดค้นเทคโนโลยีสำหรับให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อมูลข่าวสารที่อยู่ระหว่างการติดต่อสื่อสารขึ้น โดยเรียกเทคโนโลยีนี้ว่า Privacy Enhancing Technologies (PET) ซึ่งเป็นการใช้มาตรการทางเทคนิคต่างๆ เพื่อป้องกันหรือเพื่อลดการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสามารถที่จะระบุตัวบุคคล (identifiable information) ได้

ตัวอย่าง PET ที่สำคัญ คือ การใช้เทคโนโลยีการเข้ารหัส (encryption) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่สำคัญที่ช่วยรักษาความลับของข้อมูล (confidentiality) ที่อยู่ในระหว่างการสื่อสาร โดยสามารถป้องกันมิให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้รับ (receipt) ที่จะสามารถล่วงรู้เนื้อหาของข้อมูลนั้นได้ เพราะว่าข้อมูลที่ส่งไปนั้นถูกเข้ารหัส (encrypt) ให้เป็นข้อมูลในลักษณะที่ไม่สามารถอ่านได้ ซึ่งมีแต่เพียงผู้รับเท่านั้นที่จะสามารถถอดรหัส (decrypt) เพื่ออ่านข้อมูลที่ส่งมาได้ ซึ่งในขณะเดียวกันนั้นได้มีการนำวิธีการถอดรหัสมาใช้ในการส่งข้อมูลระหว่างผู้ใช้งานด้วยกัน เช่น การส่งข้อมูลจากเครื่องให้บริการ server ไปยังผู้เข้าชมเว็บไซต์ (website) นิยมใช้กับเว็บไซต์ที่ดำเนินการเพื่อประกอบธุรกรรมทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ที่มีความจำเป็นที่ต้องรักษาความลับของข้อมูลบางอย่างที่อยู่ระหว่างเครื่องที่ให้บริการของเว็บไซต์กับผู้เยี่ยมชม เช่น ข้อมูลบัตรเครดิต ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการเข้ารหัสแล้ว ยังมีเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้เพื่อรักษาความเป็นส่วนบุคคลในข้อมูลอื่นๆ ที่สำคัญ เช่น การใช้ระบบ Anonymous Remainers ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยป้องกันมิให้บุคคลอื่นล่วงรู้รายละเอียดที่เกี่ยวกับการสื่อสารข้อมูล (traffic data) ทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงแหล่งที่มาหรือปลายทางของการส่งข้อมูลได้ proxy servers เป็นต้น

2.6 กฎเกณฑ์การจำกัดและข้อจำกัดสิทธิส่วนบุคคล

รัฐธรรมนูญของนานาประเทศต่างก็ให้ความคุ้มครองและมีการรับรองสิทธิส่วนบุคคลไว้ในอารัมภบทหรือคำปรารภของรัฐธรรมนูญ หรือมีการบัญญัติรับรองสิทธิส่วนบุคคลไว้เป็นหมวดหมู่หนึ่งของรัฐธรรมนูญ ความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐต้องมีการรับรองสิทธิส่วนบุคคลไว้ใน

รัฐธรรมนูญ เนื่องจากการรับรองดังกล่าวเป็นการยอมรับแนวคิดสิทธิส่วนบุคคลตามธรรมชาติมาบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร⁶⁵

2.6.1 กฎเกณฑ์จำกัดสิทธิส่วนบุคคล

ในการจำกัดสิทธิส่วนบุคคล กฎหมายจะต้องมีความชอบธรรมตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) และตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ศาลสิทธิมนุษยชนของยุโรปได้พัฒนากฎเกณฑ์ในการพิจารณาคดีในการอ้างการจำกัดสิทธิโดยชอบธรรมไว้เป็นบรรทัดฐานไว้ดังนี้⁶⁶

ประการที่หนึ่ง	การจำกัดสิทธิส่วนบุคคลต้องกระทำโดยกฎหมายหรือสอดคล้องกับกฎหมาย
ประการที่สอง	กฎหมายนั้นต้องมีความชอบธรรมและมีความจำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย
ประการที่สาม	วิธีการที่ใช้จำกัดสิทธิส่วนบุคคลนั้นต้องมีสัดส่วนที่สมเหตุสมผลต่อวัตถุประสงค์และเท่าที่จำเป็น

ถึงแม้ว่าสิทธิส่วนบุคคลจะมีความสำคัญและได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ตามรัฐธรรมนูญ แต่สิทธิส่วนบุคคลนี้อาจถูกจำกัดได้โดยเงื่อนไขของกฎหมาย⁶⁷

⁶⁵ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, วิเคราะห์แนวความคิดสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายบ้านเมือง, วารสารกฎหมาย, 2(ประจำเดือนพฤศจิกายน 2543), หน้า 105-114.

⁶⁶⁶⁶ Judith Wagner DeCew, In pursuit of privacy: Law, Ethics and the Rise of technology, (New York: Cornell University press, 1997), pp.120-121.

⁶⁷ บรรเจิด สิงคะเนติ, "หลักประกันสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่," วารสารกฎหมายปกครอง 17 ตอน 2 (สิงหาคม 2541), หน้า 33-34.

(1) การจำกัดสิทธิส่วนบุคคลต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองสังคม

การที่ปัจเจกชนแต่ละคนมีสิทธิส่วนบุคคล หากแต่ถ้าปัจเจกชนนั้นใช้สิทธิส่วนบุคคลอย่างเสรีและอย่างเต็มที่ ก็จะทำให้สิทธิส่วนบุคคลไม่เหลืออยู่ เพราะในที่สุดการใช้สิทธิส่วนบุคคลดังกล่าวจะนำมาซึ่งความไม่สงบสุขของสังคม สิทธิส่วนบุคคลของแต่ละคนในประชาคมนั้นก็จะได้รับการรุกรานโดยคนในประชาคมนั้นด้วยตนเอง ดังนั้น การจำกัดสิทธิส่วนบุคคลของปัจเจกชนในสังคมนั้นก็จำเป็นต้องเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้เอง รัฐมีความจำเป็นต้องตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิส่วนบุคคล และกฎหมายดังกล่าวต้องเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาจากองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชน อย่างไรก็ตาม การจำกัดสิทธิส่วนบุคคลเพื่อคุ้มครองสังคมนั้นให้มีความสงบสุข

(2) การจำกัดสิทธิส่วนบุคคลต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้อื่น

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าสังคมใดถ้าไม่มีการจำกัดสิทธิส่วนบุคคลแล้ว สังคมนั้นก็จะอยู่ในภาวะอนาธิปไตยและสูญสลายไปในที่สุด ดังนั้น การที่จะดำรงสังคมให้มีอยู่ได้นั้น จำเป็นที่จะต้องจำกัดสิทธิส่วนบุคคลไว้โดยเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะเข้ามาควบคุมจัดระเบียบสิทธิดังกล่าว

การจัดระเบียบดังกล่าวจึงต้องมีการจำกัดสิทธิ ซึ่งมีอยู่ 2 แบบ คือ การจำกัดสิทธิส่วนบุคคลโดยเด็ดขาด (absolute) และการจำกัดสิทธิส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็น (relative limitation)

การจำกัดสิทธิส่วนบุคคลโดยเด็ดขาด (absolute) เป็นข้อกำหนดและกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับกับปัจเจกชนทุกคนในประชาคมนั้นและใช้บังคับกับทุกสถานการณ์ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นกลุ่มได้ ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น มีความเห็นว่า ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อยและสาธารณสุขนั้น เป็นข้อจำกัดอย่างเด็ดขาดที่รัฐสามารถใช้อ้างได้ว่าเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ถ้าพบว่าการใช้สิทธิของปัจเจกชนคนหนึ่งคนใดไปกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในสังคม

กลุ่มที่สอง มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองศีลธรรมในสังคม การดำรงอยู่ของสังคมนั้น นอกจากต้องการความสงบเรียบร้อยแล้ว สังคมยังต้องมีศีลธรรมในสังคมนั้นด้วย ในขณะเดียวกันต้องเป็นศีลธรรมอันเกิดจากความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกในสังคมนั้น ในสังคมหนึ่งๆจะต้องมีทั้งความดีและความเลวปะปนกันไป จริยธรรมและศีลธรรมจะเป็นเกณฑ์ที่ได้รับความเคารพเป็น

เกณฑ์ในการจำกัดการใช้สิทธิส่วนบุคคลที่อาจก่อให้เกิดผลร้ายแก่สังคมขึ้นได้ เช่น การที่กฎหมายฝ่ายบ้านเมืองมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับจริยธรรมและศีลธรรมของสังคมในการเคารพต่อชีวิตศักดิ์ศรี ทรัพย์สินของบุคคลอื่น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นกฎเกณฑ์ทางจริยธรรมและศีลธรรมที่เป็นตัวจำกัดการใช้สิทธิส่วนบุคคล

กลุ่มที่สาม มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองรัฐโดยไม่ให้มีการใช้สิทธิส่วนบุคคลมาทำลายล้างรัฐได้ การปกป้องรักษารัฐดังกล่าวเป็นการปกป้องคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐจากการกระทำที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ

การจำกัดสิทธิส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องตามความจำเป็น (relation limited) เป็นการจำกัดสิทธิส่วนบุคคลที่ขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่หรือขึ้นอยู่กับสิ่งที่จะต้องได้รับผลกระทบจากการใช้การจำกัดดังกล่าว เช่น ในการประกาศกฎอัยการศึก ห้ามประชาชนออกนอกเขตสถานของตนระหว่างวัน เวลาที่รัฐกำหนด เพราะว่ารรัฐจำเป็นต้องจำกัดสิทธิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ของรัฐ เพื่อคุ้มครองประชาชนในภาวะวิกฤตและเพื่อจัดระเบียบของบ้านเมืองให้เป็นปกติ

2.6.2 ข้อจำกัดสิทธิส่วนบุคคล

แม้ว่าสิทธิส่วนบุคคลจะเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่สิทธิส่วนบุคคลก็ไม่ใช่สิทธิสมบูรณ์ กล่าวคือ มีบางกรณีที่บุคคลไม่อาจกล่าวอ้างสิทธิในความเป็นส่วนบุคคลได้ โดยถือเป็นข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดของสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งมี 4 กรณี

(1) เพื่อประโยชน์สาธารณะ (public interest)

สิทธิส่วนบุคคลไม่ห้ามการเผยแพร่เรื่องราวหรือข้อเท็จจริงใดๆ ที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ทั่วไป เนื่องจากสิทธิในชีวิตส่วนบุคคลของปัจเจกชนคนหนึ่งๆ จะต้องอยู่ภายใต้สิทธิอันแน่นอนและสำคัญยิ่งของสาธารณชน

(2) เอกสิทธิ์ตามกฎหมาย (privilege)

สิทธิส่วนบุคคลไม่ได้ห้ามการเผยแพร่เรื่องราวใดๆ แม้เป็นเรื่องส่วนบุคคลของผู้อื่น ภายใต้สถานการณ์ที่ทำให้มีเอกสิทธิ์ในการสื่อสารตามกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องหมิ่นประมาท ซึ่งกรณีนี้รวมถึงการเผยแพร่ซึ่งการกระทำในที่ประชุมขององค์กรสาธารณะหรือการพิจารณาคดีในศาล หรือในวาระการประชุมของสมาคมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์เพื่อการสาธารณะ

(3) ความยินยอม (consent)

สิทธิส่วนบุคคลของปัจเจกชนคนหนึ่งอาจจะสูญเสียได้โดยบุคคลผู้นั้น และหากบุคคลผู้ถูกล่วงละเมิดได้ยินยอมต่อการกระทำดังกล่าว บุคคลผู้นั้นไม่อาจฟ้องร้องหรือเรียกค่าเสียหายจากการล่วงละเมิดนั้นๆ สิทธิส่วนบุคคลอาจสูญเสียความยินยอมอย่างชัดแจ้งหรือโดยปริยายหรือสูญเสียไปเนื่องจากการประพฤติปฏิบัติที่ทำให้ไม่อาจหยิบยกสิทธิดังกล่าวขึ้นกล่าวอ้างได้ อย่างไรก็ตาม สิทธิส่วนบุคคลซึ่งสูญเสียโดยการให้ความยินยอมนั้นอาจถอนคืนได้ และตามความยินยอมที่จะไม่เป็นการละเมิดนี้ ผู้ที่ได้รับความยินยอมจะต้องไม่กระทำเกินกว่าขอบเขตแห่งความยินยอมนั้น

(4) ความมีคุณค่าของข่าวสาร (newsworthiness)

หลักเกณฑ์นี้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อปกป้องสื่อมวลชนจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นเรื่องส่วนบุคคลเกี่ยวกับบุคคลหนึ่งซึ่งเป็นประโยชน์สาธารณะ หลักความมีคุณค่าของข่าวสารที่จะทำให้ไม่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลจะมีพื้นฐานที่สำคัญอยู่ 3 ส่วนด้วยกัน คือ ประโยชน์สาธารณะ บุคคลสาธารณะและบันทึกข้อมูลสาธารณะ แต่อย่างไรก็ตามหลักความมีคุณค่าของข่าวสาร ก็มีข้อยกเว้นบางประการ คือ ถ้ามีกฎหมายกำหนดไว้ว่าข้อเท็จจริงใดเปิดเผยมิได้ ก็ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การห้ามมิให้เปิดเผยข้อมูลซึ่งบ่งชี้ถึงตัวผู้เสียหายในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ฯลฯ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่าแนวคิดในเรื่อง "สิทธิส่วนบุคคล" มิใช่แนวคิดที่เกิดขึ้นมาใหม่ แต่จากการศึกษาวิจัยพบว่า "สิทธิส่วนบุคคล" แท้จริงแล้วเป็นสิทธิตาม

ธรรมชาติของมนุษย์โดยได้รับการยอมรับมาตั้งแต่ในสมัยกรีกและได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้แม้สิทธิส่วนบุคคลจะได้รับการยอมรับว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติก็ตาม แต่บรรดานักปราชญ์นับแต่อดีตไม่ว่าจะเป็นอริสโตเติล (Aristotle) เพลโต (Plato) จนถึงจอห์น ล็อก (John Locke) หรือฌอง จาร์ค รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ก็พยายามจะกำหนดขอบเขตของสิทธิส่วนบุคคล เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าสิ่งใดบ้างที่ถือว่าเป็นสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งจะเห็นได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ทั้งที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร หรือปรากฏในรูปแบบของวัฒนธรรมและประเพณีปฏิบัติทางสังคม

จากการศึกษาวิจัยถึงพัฒนาการของการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงศตวรรษที่ 19 จะเห็นว่าในกลุ่มประเทศตะวันตก เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษหรือประเทศแคนาดา ต่างให้ความสำคัญกับการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลอย่างมาก จึงพยายามให้ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลมีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายถึงความหมายและประเภทของสิทธิส่วนบุคคลและรูปแบบสากลที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล รวมถึงตลอดถึงกฎเกณฑ์การจำกัดและข้อจำกัดสิทธิส่วนบุคคลของปัจเจกชนในภาพรวม โดยผู้วิจัยจะได้อธิบายถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของลูกจ้างในสถานประกอบการเอกชนในต่างประเทศต่อไป